

**BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM
GAZDÁLKODÁSI KAR ZALAEGERSZEG**

Térségfejlesztés a Göcsej-Zala mente LEADER Egyesület működésének tükrében

Belső konzulens: Dr. Takács Dávid PhD

Külső konzulens: Berki Adrienn

Lebics László

Nappali

Gazdálkodási és

menedzsment alapszak

Szolgáltatásmenedzsment

szakirány

2017

BGE

BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM
ALKALMAZOTT TUDOMÁNYOK EGYETEME

GAZDALKODÁSI KAR ZALAEGERSZEG

NYILATKOZAT

a szakdolgozat digitális formátumának benyújtásáról

A hallgató neve: Lebics László

Szak/szakirány: Gazdálkodási és menedzsment/Szolgáltatásmenedzsment

Neptun kód: BTLG6A * A szakdolgozat megvédésének dátuma (év): 2017

A szakdolgozat címe: Térségfejlesztés a Göcsej-Zala mente LEADER Egyesület működésének tükrében

Belső (operatív) konzulens neve: Dr. Takács Dávid PhD

Külső (szakmai) konzulens neve: Berki Adrienn

Legalább 5 kulcsszó a dolgozat tartalmára vonatkozóan:

területfejlesztés, regionális, LEADER, támogatások, Göcsej-Hegyhát, Göcsej-Zala

Benyújtott szakdolgozatom **nem titkosított** / **titkosított**.

(Kérjük a megfelelőt aláhúzni! Titkosított dolgozat esetén a kérelem digitális másolatának a szakdolgozat digitális formátumában szerepelnie kell.)

Hozzájárulok / **nem járulok hozzá**, hogy nem titkosított szakdolgozatomat az egyetem könyvtára az interneten a nyilvánosság számára közzétegye. (Kérjük a megfelelőt aláhúzni!) Hozzájárulásom - szerzői jogaim maradéktalan tiszteletben tartása mellett -nem kizárólagos és időtartamra nem korlátozott felhasználási engedély.

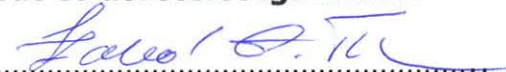
Felelősségem tudatában kijelentem, hogy szakdolgozatom digitális adatállománya mindenben eleget tesz a vonatkozó és hatályos intézményi előírásoknak, tartalma megegyezik nyomtatott formában benyújtott szakdolgozatommal.

Dátum: 2017.01.06.

.....
hallgató aláírása

A digitális szakdolgozat könyvtári benyújtását és átvételét igazolom.

Dátum: 2017.01.09......

.....

Budapesti Gazdasági Egyetem könyvtári munkatárs
Gazdálkodási Kar Zalaegerszeg
Könyvtár
8900 Zalaegerszeg
Gasparich u. 18/a
Adószám: 15329822-2-41

Tartalomjegyzék

Köszönetnyilvánítás	5
Bevezetés	6
1. Területfejlesztés	7
1.1. Területfejlesztés lényege	7
1.2. Területfejlesztés szükségessége	8
1.3. Területfejlesztési tevékenységek	9
2. A regionális politika kialakulása és céljai Közép- és Kelet-Európában	10
2.1. A regionális politika kialakulása Közép- és Kelet-Európában.....	10
2.2. A regionális politika céljai Közép- és Kelet-Európában	11
3. Az Európai Unió strukturális és regionális politikája	12
3.1. Strukturális alapok előzményei, kialakulása	12
3.2. A strukturális alapok alapelvei, céljai, rendszere	13
3.2.1. A koncentráció elve	13
3.2.2. A partnerség elve	18
3.2.3. Az addicionalitás elve	18
3.2.4. A programozás elve	18
4. Régiók	20
4.1. Régiótípusok	20
4.2. Megyék, régiók, kistérségek a magyar államban	21
5. Önkormányzati finanszírozás és területfejlesztés	24
5.1 Fiskális föderalizmus – „kiadási oldal”	24
5.2. Fiskális föderalizmus – „bevételi oldal”	25
5.3. Önkormányzatok, régiók pénzügyi egyensúlya	26
5.4. Magyarország önkormányzatai napjainkban	27
6. A területfejlesztés gazdasági eszközrendszere	28
6.1. A nemzeti területfejlesztés nem közvetlen pénzügy-támogatási, pénzügyi-kedvezmény elemi	28
6.2. A területfejlesztés pénzügyi-gazdasági eszközei	29
7. Vidékfejlesztés	30
7.1. Vidék és a vidékfejlesztés	30
7.2. Vidékfejlesztés az Európai Unióban	32
8. A LEADER története	34
8.1. Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) 2007-201334	
8.2. A LEADER-megközelítés	35
8.2.1. A LEADER története	35
8.2.2. A LEADER jellegzetességei	35

8.3 A helyi akciócsoporthoz megalakulása Magyarországon	38
9. Empirikus kutatás	39
9.1. Primer kutatás.....	39
9.2. A Göcsej-Hegyhát LEADER Egyesület tevékenysége a 2007-2013-as időszakban	40
9.2.1. A Göcsej-Hegyhát LEADER Egyesület megalakulása.....	40
9.2.2. A Göcsej-Hegyhát LEADER Egyesület Helyi Vidékfejlesztési Stratégiája	40
9.2.3. A Göcsej-Hegyhát Leader Egyesület térségeinek elnyert támogatásainak statisztikai eloszlásai	40
9.2.4. A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia eredményei	51
9.3. Felkészülés a 2014-2020-as időszakra	51
9.3.1. Országos szint	51
9.3.2. Göcsej- Zala mente szint	51
9.4. A Göcsej-Zala mente LEADER Egyesület tevékenysége 2014-től napjainkig	52
9.4.1. A Göcsej-Hegyhát LEADER Egyesület működési területe....	52
9.4.2. A Göcsej-Zala mente LEADER Egyesület összetétele.....	53
9.4.3. Helyi Fejlesztési Stratégia.....	53
9.4.3. Együtműködések tématerületei	56
Összefoglalás	57
Irodalomjegyzék	60
Ábrajegyzék	62

Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretném megköszönni Dr. Takács Dávid PhD főiskolai konzulensemnek, hogy időt és energiát nem sajnálva segített, hogy a dolgozatom elkészülhessen. Meglátásai, szakmai ismeretei által a munkám értékesebbé válhatott.

Továbbá szeretném hálám kifejezni Berki Adrienn külsői konzulensemnek, hogy ötleteivel segített a szakdolgozatom megírásában.

Ezen felül szeretném megköszönni mélyinterjú alanyomnak, Rózsás Miklós munkaszervezet vezetőnek és Csáki Tímea vidékfejlesztési tanácsadónak, hogy szaktudásukkal és anyagaikkal hozzájárultak a szakdolgozatom felépítéséhez.

Végül, de nem utolsó sorban köszönetemet fejezem ki családomnak, akik folyamatos segítségükkel támogattak tanulmányaim során.

Bevezetés

Diplomamunkám keretében a Göcsej-Zala mente LEADER Egyesületet kívánom bemutatni, ami Helyi Akciócsoportként működve tevékeny részese Zala megye vidékfejlesztésének.

A szakdolgozatom első felében a területfejlesztés alapjait, tevékenységeit, eszközeit mutatom be részletesebben az Európai Unió szintjétől kezdve egészen a vidékfejlesztésig.

A szakdolgozatom második fele a LEADER-megközelítéssel és annak jellegzetességeivel kezdődik. Ezt követően a Göcsej-Zala mente LEADER Egyesület tevékenységeit mutatom be a 2007-2013-as időszakból. A felkészülésről szóló alfejezetet követő részben pedig a Göcsej-Zala mente LEADER Egyesület változásairól, Helyi Fejlesztési Stratégiájáról, együttműködéseiről esik szó.

A szekunder kutatások mellett primer kutatással egészítettem ki szakdolgozatom anyagát, melynek alapja a mélyinterjú. A mélyinterjúim alanyai Rózsás Miklós, a Göcsej-Zala mente LEADER Egyesület munkaszervezet vezetője és Csáki Tímea, a Göcsej-Zala mente LEADER Egyesület vidékfejlesztési tanácsadója voltak.

A szakdolgozatom célja az, hogy bemutassak egy olyan Helyi Akciócsoportot, amely a 2008-as elindulása óta rengeteg olyan fejlesztést támogatott Zala megyében, melyekből a civil, önkormányzati és vállalkozói szférák egyaránt profitáltak.

1. Területfejlesztés

A szakdolgozatomban először szeretném tisztázni a területfejlesztés alapjait.

1.1. Területfejlesztés lényege

Minden társadalmi és gazdasági folyamat térben és időben történik. E kijelentés alapján bármilyen tevékenységet hívhatunk területfejlesztésnek, hiszen egy adott területre gyakorol hatást. Alapvetően nem lehet elhelyezni semelyik ágazatba, nem lehet körülhatárolni a hatálya mértékét, mert kapcsolatban áll az összes ágazattal. Ezen okokból kiindulva sok országban nem található területfejlesztési hivatalnak nevezhető intézmény, melynek létrehozása esetén az adott állam vezetésétől és annak szándékaitól függ, hogy milyen kötelezettségekkel és hatáskörrel fog rendelkezni. (Illés I., 2008) Ennek folyamán értelmet nyer ez a gondolatsor: *„[...] minden területi, de vannak olyan folyamatok, ügyek, amelyek „területibbek” a többiekénél.”* (Illés I., 2008, 11. old.) Egy jól működő területfejlesztésnek szüksége van megszabott határokra.

1.2. Területfejlesztés szükségessége

A társadalmi és gazdasági folyamatok egy valódi dimenzióban játszódnak le, melynek sajátosságai hatással vannak rájuk. „Négy ilyen tulajdonság érdemel itt említést:

- *a térbeli, földrajzi „egymásmellettség”*
- *a térbeli, földrajzi „differenciáltság”*
- *a térbeli, földrajzi „távolság és mobilitás”*
- *a térbeli, földrajzi „kiterjedtség és tagoltság”*”(Illés I., 2008, 12. old.)

Az „egymásmellettség” abból ered, hogy a piacon találkoznak egymással a gazdasági szereplők, ahol versenyeznek egymással. Saját piaci viselkedésük alapján nyernek, vagy pórul járnak. Azonban e szereplők egymás mellett élnek, és dolgoznak is. Így piaci jellegűnek nem nevezhető kölcsönhatásokat hoznak létre, melyek lehetnek pozitívak és negatívak egyaránt. Pozitív példaként lehet felhozni, hogy ha egy adott utca lakói közösen rendbe teszik az utat, a növényzetet, akkor annak a háza is értékesebbé válik, aki semmit nem tett a rendbehozatalért. Ha egy földbirtokos nem irtja rendszeresen a parlagfüvet, akkor a szomszédos földeken is elszaporodhatnak. Az ilyen externáliákat csak jogi, illetve városrendezési eszközökkel lehet kezelni.(Illés I., 2008)

A „differenciáltság” a területi, földrajzi különbségekre utal. A Föld különböző részeinek eltérő adottságai vannak (pl. Szahara – sivatag, Amazonas-medence – trópusi esőerdők). Egyenlő szintű munkabefektetéssel teljesen más eredményt lehet vele elérni. Az emberek minőségileg és mennyiségileg is eltérő szintű erőforrást és adottságokat birtokolnak, melynek következményeivel együtt kell élni, viszont szükséges folyamatosan kezelni is azokat.(Illés I., 2008)

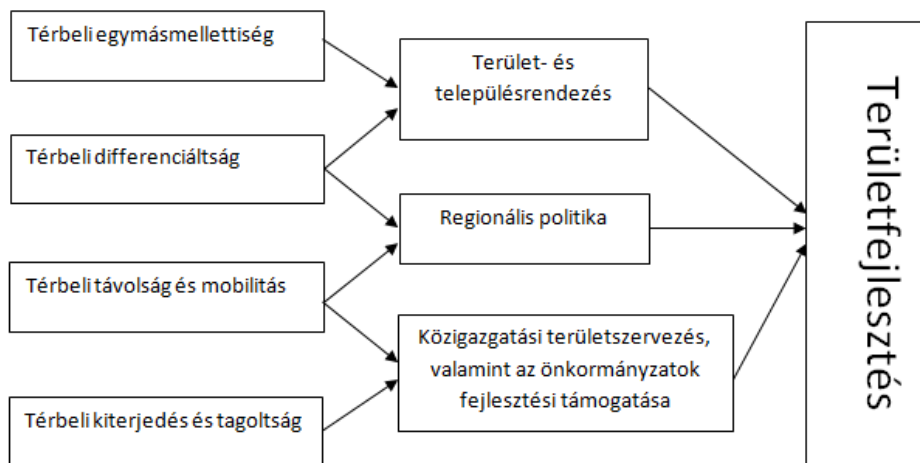
A „távolság és mobilitás” kérdése a távolság leküzdhetőségén alapul, mely költség-, idő- és energiaráfordítással jár. Napjainkban bizonyos ráfordítások árán be lehet törni más helyek piacaira, illetve onnan el lehet hozni termékeket, erőforrásokat. Az árumozgatás – fizikai tulajdonságaitól és jellegétől függően eltérő - rakodási, szállítási költségekkel jár. Az internet világában azonban a pénz- és információmozgást a térbeli korlátok lényegében nem akadályozzák. A mai napig vita, hogy az emberek alkalmazkodjanak a gazdasági lehetőségekhez vagy az utóbbit igazítsák az emberekhez. Az ember mobilitása kortól, magánélettől, vallástól egyaránt függhet. Ezért is fontos, hogy két hely közti termelékenység különbség kihasználása nagyobb bevételt hoz-e, mint amekkorát az emberi munkaerő új környezetbe helyezésének erőforrásai elvisznek.(Illés I., 2008)

Az utolsó tulajdonság a földrajzi „kiterjedés és tagoltság”. A többdimenziós térben a távolságnak nagysága és végtelen mennyiségű iránya van. A legtöbb szolgáltató és termelő egység egy pontban helyezkedik el, működésével akár el tudnak látni egy egész körzetet. A tér ilyen körzetekre van felosztva, melyek nagysága a termelőktől vagy szolgáltatók nagyságától, típusától függ. Azonban sok olyan társadalmi tevékenység van, melyeknek ugyanúgy meg kell szerveződniük, szükséges erőforrásait el kell osztaniuk a térben. Ide tartozik az oktatás, a honvédelem, a közigazgatás, az egészségügy, a tudomány, valamint a rend- és jobbiztonság is. (Illés I., 2008)

1.3. Területfejlesztési tevékenységek

A térbeliség korábban felsorolt és kifejtett tulajdonságai három szférával vannak nagyon szoros összefüggésben:

- terület- és településrendezés
 - regionális politika
 - közigazgatási területszervezés, valamint az önkormányzatok fejlesztési támogatása
- (Illés I., 2008)

1. ábra: A területfejlesztési tevékenységek a térbeliség jellemzőivel való viszonya

Forrás: Illés I., 2008, 16. oldal (saját szerkesztés)

A közigazgatási területszervezésnek van a legnagyobb múltja a három területfejlesztési alkotóelem közül. Már az ókor birodalmaiban létezett területi alapú államszervezés, viszont akkoriban a központi adóforrással rendelkező kincstár érdekeltsége korlátozott mértékű volt a városok közfeladatainak támogatásában. Az önkormányzatiság gyakorlata, másnéven a

„fiskális föderalizmus” a modern nemzetállamok létrejöttének idején alakult ki Nyugat-Európában, míg hazánkban néhány évtizeddel később 1870-1880 körül történt meg. (Illés I., 2008)

A napjainkra jellemző területrendezésnek a térbeli egymásra hatások legmegfelelőbb formálása („pozitív externáliák”), a magánérdek és a közérdek a területhasználat idején történő optimális egyeztetése, valamint az előírások, szabályozások testreszabott kialakítása a legfőbb kötelessége. Azonban e gondolkodásmód realizálódása előtt léteztek más fajta városrendezések is. Az uralkodói törekvésekkel telt, alattvalói érdekekkel kevésbé törődő településrendezést a magántulajdont tisztelő bérkaszárnyaépítési időszak váltotta fel. Az első városrendezési törvény az 1850-es években jött létre Franciaországban, azonban a városépítés modern nézetei csupán az első világháborút követően tudtak érvényt szerezni. Az első teljes körű magyar városrendezési törvényt 1937-ben szavazták meg. A területrendezésnek ugyan nagyobb a földrajzi kiterjedtsége, de céljai, illetve elvei megegyeznek a városrendezéssel. (Illés I., 2008)

A regionális politika a legújabb eredetű a három szféra közül. A városrendezés felismerte a piacra való hagyatkozás elégtelenségét. A regionális politika első jelei Nagy-Britanniában jelentek meg először a két világháború közti érában. A többi országban a jóléti állam elgondolásának szélesebb körben való ismertetése során lett elfogadott gyakorlat. Magyarországon a térségfejlesztési politika használatára alkalmas eszközrendszer az új gazdaságirányítási struktúra hatályba lépésekor voltak képesek hozzárendelni 1968-ban. (Illés I., 2008)

2. A regionális politika kialakulása és céljai Közép- és Kelet-Európában

2.1. A regionális politika kialakulása Közép- és Kelet-Európában

Az első világháború után az országhatárok megváltozása olyan nyomást gyakorolt az érintett államok kormányaira, mely által kénytelenek voltak egy működőképes integrált országot létrehozni. Nyugat-Euróához képest az állam szerepe a gazdaságban nagyobb volt, így a nagy környezetátalakító tevékenységek véghezvitele lehetetlen volt az állam segítségével. (Illés I., 2008)

A második világháborút követően a területfejlesztés a széleskörű népgazdasági tervezés egy szegmensévé vált, mely viszont csak ágazati felépítésben működött. Egyedi regionális politikai rendelkezések mindössze néhány olyan államban jöttek létre korlátozott módon, mint például Magyarország vagy a 1991-ben széthulló Jugoszlávia. (Illés I., 2008)

A regionális politikák, melyek piacgazdasági szempontokra épültek csak lassú ütemben fejlődtek ki. A rendszerváltást követően a térségi kabinetek számára a legfőbb prioritást az adósságkezelés, az infláció, valamint a makroökonómiai megerősödés volt. A vállalati támogatások csökkenése és az árliberalizáció felgyorsította az ipari szerkezetek átalakítását, melynek következtében a termelés erősen mérséklődött, a munkanélküliség aránya és az életszínvonal jócskán leromlott. A kormány az egész országot érintő problémákkal foglalkozott. (Illés I., 2008)

A reformok csak bizonyos idő után éreztették hatásaikat, azonban az elmúlt évtizedben a regionális politika valamilyen formában minden országban megjelent már. A gazdasági átalakítások területi hatásai észrevehetőek az országrészek eltérő fejlettségi különbségeinek emelkedésében, melynek következtében a régiók gazdasági szétesése várható több országban is. Ezek a különbségek társadalmi és gazdasági feszültségeket eredményeznek, de ezekre másodlagos problémaként tekintenek a legtöbb helyen ellentétben a gazdaságilag vagy politikailag fontosnak ítélt régiók hatásaival. Az Európai Bizottság azonban jelentős nyomást helyezett az Európai Unió jövőbeli tagállamaira a regionális politika térnyerésének ügyében. Ennek érdekében az előcsatlakozási időszakban jelentős támogatásokkal igyekezett elérni a megfelelően kialakított regionális politikai intézmények létrejöttét és működését, mely erős motivációt jelentett a regionális politika későbbi leendő fejlesztéseinek. (Illés I., 2008)

2.2. A regionális politika céljai Közép- és Kelet-Európában

Az utóbbi években a délkelet-európai és közép-európai országok kabinetei nagyszámú dokumentumot, illetve stratégiát hagytak jóvá, melyek szinte mindenre kiterjedőek voltak, de ritkán volt mögöttük valamilyen irányvonal. A bennük megfogalmazott célok között megtalálható az életminőség szintjének emelése, az egyenlő esély az ország állampolgárai számára, valamint a problémamentes fenntartható fejlődés is. Az országok nagy része vállalta a célok nagy részének elérését. (Illés I., 2008)

Az államok természetesen kisebb célokat is megfogalmaztak, mint például a nemzeti identitás megszilárdítását, illetve a határon túli kapcsolatok elmélyítését. Azonban bizonyos országok alaposabb célokat is megfogalmaztak. Szlovénia a vidéki térségekből való elvándorlás megakadályozását tekinti fő céljának, míg Horvátország a kiürült térségeket kívánja benépesíteni. (Illés I., 2008)

A közép- és kelet-európai országok sokszínű céljainak több indoka is van. A regionális differenciák növekedése mellett, több térségben komoly társadalmi, gazdasági, de akár környezeti problémák is koncentrálódnak. A fővároson kívül kevés olyan régió található, ahol

fenntartható fejlődés követelményei teljesülnek. A kormányzatok a legkritikusabb területi problémákra igyekeznek összpontosítani, de valóság az, hogy lényegében fejlesztési problémákkal találkoznak valamennyi régióban. A második probléma az, hogy a régiók pénzügyileg gyengék és a központi támogatásokra támaszkodnak. Nyugat-Európában a gazdasági infrastruktúra, valamint az üzleti környezet feltételrendszerének megvalósításában nagy szerepük volt a regionális és helyi önkormányzatoknak, melynek köszönhetően ezek az országok képesek keskenyebb területekre összpontosító, de célzott finanszírozási regionális politikát működtetni. Ellentétben Európa többi részén ezek az önkormányzatok erre nem képesek a gyengeségük miatt. Így a kormányzatnak a központi mellett a területi szintű, illetve a helybeli gazdaságfejlesztési politikát is a kezébe kell vennie. (Illés I., 2008)

3. Az Európai Unió strukturális és regionális politikája

3.1. Strukturális alapok előzményei, kialakulása

Az Európai Unió megalakulása a 20. század legnagyobb történése volt, ami nemcsak sikeresen megakadályozta újabb európai háborúk kialakulását, hanem maga az Európai Unió (továbbiakban: EU) maga vált a piacgazdaság és a demokratikus berendezkedés nélkülözhetetlen védelmévé. Napjainkban az EU az egyik leghatalmasabb gazdasági tömörülés a világon. (Illés I., 2008)

A strukturális és regionális politika céljai megegyeznek az unió végcéljaival, de ezek valóra válása előreláthatatlan tényezők jóvoltából is történt meg. Az 1957. március 27-én megkötött Római Szerződés, ami létrehozta az Európai Gazdasági Közösséget (továbbiakban: EGK) még nem tartalmazott közös regionális politikai tartalmat, azonban inkább tiltás útján érintett területfejlesztési kérdéseket. A szerződés szerint ugyanis az országok nem támogathatták a hozzájuk letelepedő vállalatokat, mivel veszélyezteti az egyenlő esélyeket, illetve az integrált Közös Piac létét. A tiltás alól kivételt kaptak bizonyos országok alulfejlett, magas munkanélküliségi rátával rendelkező térségei. 1973-ban brit-ír-dán trió EGK-hoz való csatlakozásakor merült fel először az Európai Bizottság közvetlen szerepvállalása. Ugyanis Nagy-Britannia az alacsony számú mezőgazdasági populációja miatt tartott a számukra nem megfelelő agrárgazdasági részesedéstől, ezért igyekezett egy neki kedvező közös alap megteremtésében. A tárgyalások befejezése után megalakult az Európai Regionális Fejlesztési Alap, melynek keretösszege 1975-ben elérte az EGK büdzséjének 6,3%-át (392 millió ECU), 1980-ban a 17,2%-át, míg 1985-re a 19,6%-át. Az alap költségvetésének tagországok közötti elosztását a meghatározott kvóták által tették meg. A kvóta nagyságát az adott ország egy főre

való GDP-jének és a munkanélküliség nagyságának tudatában számolták ki. Az alacsony GDP-vel rendelkező, nagy munkanélküliségű országok kapták a legmagasabb kvótákat, amiket természetesen az EGK támogatási feltételeinek figyelembe vételével használhatták fel. Időközben az EGK jelentősen megnőtt Görögország 1981-es, valamint Spanyolország és Portugália 1986-os csatlakozásával. Azonban ezek a frissen csatlakozó államok még fejletlenebbek voltak a korábbi tagországoknál, így nekik is magas kvótarész jutott. (Illés I., 2008)

A megnövekedett költségvetés nagyobb nyomást helyezett az Európai Bizottságra, akik felelősek voltak a költségvetés szabályos és effektív felhasználásáért. Olyan reformokat dolgoztak ki, melyek a regionális fejlesztési, illetve a strukturális alapok átalakulását hozta magával. A reformok az 1989-es költségvetési időszakban léptek érvénybe, azonban napjainkig is rengeteg rendszer módosítás történt, viszont a rendszer alapelvei a mai napig nem változtak. (Illés I., 2008)

3.2. A strukturális alapok alapelvei, céljai, rendszere

A strukturális alapok kiépítésének esetében 4 alapelvet állítottak fel:

- koncentráció elve
- partnerség elve
- programozás elve
- adicionalitás elve (Illés I., 2008)

3.2.1. A koncentráció elve

A koncentrációs elv érvényesülését több szempontból kell nézni. Az EU-nak voltak korábban létrehozott alapjai, melyeket a korábban említett 1988-as reform által egy egységes struktúrába bonyolították le irányított felhasználásuk érdekében.

- Európai Szociális Alap: Az 1960-ban létrehozott alap célja a hátrányos helyzetű kisebbségek megsegítése, a nemek közti egyenlőtlenség megszüntetése.
- Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap: Jelenlegi alakjában 1962-ben alakult. Első éveiben az EGK költségvetésének négyötödét tette ki, azonban az aránya az 1990-es évek környékén is elérte majdnem a felét. Két részből áll:
 - Garancia rész (91-92%): Ártámogatásokra, valamint készletfelvásárlásokra és azok raktározására, de főleg direkt támogatás címen történő kifizetésekre szolgál.

- Orientációs rész (8-9%): A mezőgazdasági termelési struktúráját érintő investálások finanszírozását segíti.

Eredetileg az alap kétharmad része a Garancia rész funkcióját lett volna hivatott támogatni, míg a fennmaradó harmad rész által segítették volna a vidékfejlesztést. Azonban a direkt kifizetésének arányát a mezőgazdasági lobbí miatt megemelték, így a vidékfejlesztés szintje nem érte el soha a 10%-ot.

- Európai Regionális Fejlesztési Alap: Létrejöttéről már esett szó korábban.
- Halászati Orientáció Pénzügyi Eszközei: A 20. század utolsó év tizedében megjelenő alap a halászatot, továbbá annak korszerűsítését támogatja. Főleg a tengeri határokkal rendelkező országok a fő haszonélvezői, de bizonyos rész a szárazföldi államoknak is jut. (Illés I., 2008)

A koncentráció másik általam kifejtendő eleme, hogy az EU-s pénzeszközöket azokban a térségekben használják fel, ahol a legnagyobb mértékben rászorulnak. Ezt a feladatot a célok és annak célterületeinek deklarációja, a regionalizáció végzi el. Az 1988-ban elfogadott rendszer alapján a strukturális támogatások 75%-át az Európai Bizottság (továbbiakban: EB) nem országoknak, hanem régióknak adja. Az EU kézenfekvő feltételeket szab meg, melyek megfelelése esetén egy adott régió támogatáshoz jut. Az EB eredeti célja ezzel az intézkedéssel a kormányok ez irányú tevékenységeinek ellenőrzése és szabályozása volt, viszont a későbbiekben a decentralizáció kellékvé is változott. Tehát ez azt jelentette, hogy a támogatott régiókban olyan képességeket kellett létrehozni, melyek által a strukturális alapokat szabályosan, de ugyanakkor eredményesen használják fel. (Illés I., 2008)

Az EU kiemelkedőbb kötelezettségei közé tartozik a fejlődés elmaradó területek felzárkóztatása, melyet a különféle támogatások megfelelő elosztásával kívántak elérni. Azonban a szükséges allokációk véghezviteléhez szükség volt egy pártatlanságot biztosító összehangolt adatbankra, a NUTS rendszerre. (Hoffmann Cs. – Polomik H., 2016.11.14.)

A Statisztikai Célú Területi Egységek Nomenklátúra az Eurostat munkássága által jött létre már a hetvenes években. Az európai szabályozásban történő használata azonban csak 2003-ban realizálódott. (Hoffmann Cs. – Polomik H., 2016.11.14.)

Így vált a NUTS rendszer az EU statisztikai, rangsorolt, topográfiai alapú kódolási struktúrájává, mely különféle területi szintekre bontja fel az EU ökonomikus területeit. Alkalmazásának célja, hogy egy olyan standard statisztikai alapú adatgyűjteményt alakítsanak ki, melyet gazdasági-társadalmi vizsgálatokhoz tudnak felhasználni. A NUTS rendszer által kerülnek egyes területek a támogatásra szoruló kategóriájába, továbbá ennek segítségével

deklarálják a NUTS szintjeinek hatásköreit, besorolási feltételeit. (Hoffmann Cs. – Polomik H., 2016.11.14.)

A NUTS rendszernek több szintje van:

- NUTS0: Az államok szintje, de nem számít formálisnak.
- NUTS1: Ide tartoznak a lényegesebb gazdasági és társadalmi szuprarégiók, melynek lakossága 3-7 millió fő között van.
- NUTS2: Ez a régiók szintje, populációja 800 ezer és 3 millió ember közé tehető.
- NUTS3: Ez a szubrégiós szint, mely méretileg kisebb sajátosabb egységeket foglalja magába. Lakossága 150-800 ezer fő. (Hoffmann Cs. – Polomik H., 2016.11.14.)

Nem minden állam területe van felosztva az összes szintre, mivel népességük száma egymástól eltérő. Ennek tudatában a NUTS rendszer számításba veszi az adott ország államigazgatási struktúrájának felépítését. (Hoffmann Cs. – Polomik H., 2016.11.14.)

A magyar állam NUTS1-es szinten a következő részekre bomlik: Közép-Magyarország, Dunántúl, Alföld és Észak. A NUTS2 szintjén a statisztikai régiók szerint történik a felosztás, míg a NUTS3 szint a 19 megyét és a fővárost foglalja magába. (Hoffmann Cs. – Polomik H., 2016.11.14.)

A 2003-as átdolgozás idején a NUTS4 és NUTS5 régiók helyét a LAU 1 és a LAU 2 váltotta fel. A LAU1 (Local Administrative Units) a helyi, hivatalos ügyintézővel kapcsolatos egység. Magyarországi viszonylatban ezen a szinten léteznek a kistérségek. A LAU2 minden államban létezik, mivel azok tulajdonképpen az önkormányzatokat jelöli. (Csete M., 2012, 2016.11.12.)

A koncentráció utolsó aspektusa a célterületek, mivel az unió struktúrapolitikai és kohéziós célkitűzéseikhez bizonyos területeket kell hozzárendelni. Tehát a regionalizálás és a célok kijelölése két egymásra támaszkodó elemmé vált az 1988-as reformban. Eredetileg öt célt határoztak meg a strukturális politikában, de 2007-ben a célok száma háromra változott. (Illés I., 2008)

Konvergenciacél: A napjainkig is a legszámottevőbb cél a kohéziós és strukturális politikában, melynek célja a közösségi fejlettségi átlagtól elmaradó régiók fejlődésükben való támogatása.

- Konvergenciaregiók: Azok a NUTS2 szintű régiók tartoznak bele, melyek 1 főre jutó GDP a legutóbbi három esztendő átlagában elmarad az EU 75%-os középértékétől.

- Phasing-out régiók: Azok a fokozatosan kiváló régiók tartoznak ebbe a típusba, melyek a 2000-2006-os időszakban a konvergenciaregiók közt tartottak számon, de 2007-re a GDP-jük már túllépte az uniós átlag háromnegyedét. Azonban ez az új alacsony fejlettségű tagállamok belépésének volt köszönhető, akik 7-8%-kal lerontották az EU-s átlagot („statisztikai hatás”). Viszont az unió a támogatás megvonása helyett csak folyamatosan csökkentette olyan mértékben, hogy 2013-ra (programozási időszak vége) ezek a régiók a „Versenyképesség és Foglalkoztatás” nevű támogatott részlegbe kerüljenek.
- Kohéziós Alapból részesedéshez jutó régiók: Az EU a 1993-as Maastrichti Szerződés szerint létrehozott egy olyan pénzügyi alapot, melynek rendeltetése a strukturális alapok céljaihoz hasonlítható. A részesedés feltétele, hogy az adott tagállam egy főre számított GNI-je, tehát a bruttó nemzeti jövedelme kisebb, mint az uniós középérték 90%-a. A Kohéziós Alaphoz eleinte csak Görögország, Írország, Spanyolország, Portugália jutott hozzá („kohéziós országok”), azonban az EU 2004-es bővítésével az új tagországok is részesedtek belőle. Kétféle változatú projekteket lehet támogatni vele:
 - Környezetvédelmi projektek a Közösség természetvédelmi politikájának megvalósulásának érdekében.
 - Kollektív érdekeknek megfelelő projektek a közlekedési hálózat szférájában, melyeknek a Transzeurópai Közlekedési Hálózat részévé kell válniuk.

A Kohéziós Alap terjedelmes, sajátos projekteket támogat, de az alap felhasználásáról az EB dönt. Továbbá ha egy tagállam képtelen a költségvetési deficitjét meghatározott korlátok között tartani, akkor elesik a Kohéziós Alap nekik jutó részéről. (Illés I., 2008)

Regionális Versenyképesség és Foglalkoztatás: E támogatásból jogosult régiók fejlettsége nagyságrendileg magasabb, mint a konvergenciaregiók esetében. Ennek ellenére az olyan problémák, mint a munkanélküliség nagysága vagy a vidéki szerkezeti problémák következtében az EU indokoltnak tartja e régiók támogatását is.

- Phasing-in régiók: Ezeknek a régióknak olyan gyors gazdasági növekedést sikerült elérniük, hogy a Phasing-out régiókhoz hasonlóan, de saját valós fejlődésüknek köszönhetően kiléptek a konvergenciaregiók csoportjából.
- Versenyképesség és Foglalkoztatás Régiók: E típusban lényegében azok a területek léteznek, melyek más korábban említett típusban nem nyertek helyet. Azonban a

koncentráció elvének megfelelően a támogatott régiók populációja nem haladhatja meg az 50%-ot. Az EB nem kötelező érvényű irányelvei alapján a tagországok dönthettek arról, hogy mely régiók kerülnek e régiótípusba. (Illés I., 2008)

A támogatási eszközök régiók szerinti kiszámolása négy faktor számbavételével történt:

- a régió lakosságának száma
- a régió egy főre számítandó GDP-je
- a régió országának egy főre számítandó GDP-je
- munkanélküliség súlyossága (Illés I., 2008)

A korábbi tagországok konvergenciacél alapján jogosultságot nyerő régiók forráselosztásait a „berlini” képlettel számolták ki:

„ $Z = [(az\ unió\ 1\ főre\ jutó\ GDP-je - a\ régió\ egy\ főre\ jutó\ GDP-je) * a\ régió\ népessége * b] + [a\ régió\ aktív\ népessége * (a\ régió\ munkanélküliségi\ aránya - a\ konvergenciarégiók\ átlagos\ munkanélküliségi\ rátája) * 700\ euró]$, ahol Z az az összeg, amelyet a régió évente a strukturális alapokból támogatásként kap.”

(Illés I., 2008, 71. old.)

A b a tagállam egy főre számított GDP-jének az EU-s átlag százalékos aránya szerint van meghatározva.

Ha az arány $\leq 82\%$, akkor $b = 0,0425$
 $= 83-98\%$, akkor $b = 0,0336$
 $\geq 99\%$, akkor $b = 0,0267$ (Illés I., 2008)

A később csatlakozott tagországoknak járó támogatás során e képletet nem használhatták, ugyanis a képlet alapján járó összeget nem tudták volna biztosítani, továbbá az EU nem hitt a hatalmas összeg az állam általi hatékony kezelésében. Ennek elkerülésének érdekében létrehozták az „abszorpciók korlátot”, amely azt jelentette, hogy a tagországok mindössze a GDP-jük bizonyos százalékáig juthatnak EU-s támogatáshoz. (Illés I., 2008)

Az egymástól eltérő alapok strukturális alapokba való összevonása, valamint a célterületek meghatározása komoly szerepet játszott a koncentráció elvének érvényre jutásában, azonban uniós és országos szinten is akadnak a mai napig is összehangolatlanságok. Továbbá a támogatások koncentrációja sem volt teljesen sikeres, mert a támogatásra kijelölt területek populációja meghaladta az 50%-os arányt. Ennek elkerüléséért a 21. század eleji programozási időszakban a támogatási felső korlátot túllépő körülbelül 10 milliós régiók támogatási jogosultságait érvénytelenítették annak érdekében. (Illés I., 2008)

3.2.2. A partnerség elve

A partnerség elvének alapja az, hogy a térségi egységek fejlesztése kizárólag abban az esetben realizálódhat, ha a szereplők állandó jelleggel összefognak. Az ilyen kapcsolatok lehetnek vertikálisak és horizontálisak. (Tuka Á., 2011, 2016.11.10.)

A vertikális együttműködés esetében a helyi szintnek kell kezdeményeznie, míg a térségi, nemzeti, valamint uniós szintek feladata a kiemelkedően fontos, illetve sokszínű fejlesztési követelmények validálása. (Tuka Á., 2011, 2016.11.10.)

A horizontális együttműködésnek is komoly szerepe van. Jelentősége abban rejlik, hogy a helyi régiók szereplői a jövőjüket, továbbá annak megvalósítási lépéseit együtt akarják kivitelezni. (Tuka Á., 2011, 2016.11.10.)

Az elv érvényesülése segítheti az átláthatóságot, a törvényességet a régiós gazdasági növekedést és a területi differenciák nagyságát is nagyban képes csökkenteni. (Tuka Á., 2011, 2016.11.10.)

3.2.3. Az adicionalitás elve

Az adicionalitás elve tulajdonképpen a nemzeti és EU-s fejlesztéspolitika összhangjáért felel, mert az Unió ennek köszönhetően a nemzeti források igénybevételére képes nyomást gyakorolni, mivel a tagország kiadásait nem pótolhatják a Strukturális Alapok támogatásai. A programozási periódus során a tagországok egy meghatározott közkiadási és strukturális kiadási szintet kötelesek fenntartani, melynek nagysága minimum egyenlőnek kell lennie az előző időszakéhoz képest. (Tuka Á., 2011, 2016.11.10.)

3.2.4. A programozás elve

Az 1988-as reform előtt „projekt alapon” történt az EU-s területi támogatásainak szétosztása. A minisztérium nyilvánosságra hozta a tendert, és az ország minden részéről várták a fejlesztési, beruházási programterveket, melyeket rangsoroltak és azok függvényében történtek a támogatások szétosztása. (Illés I., 2008)

A pályázatok publikálásának feltétele egy több évre kiterjedő program és költségvetés együttes kidolgozása. A programozási periódusok eleinte 5-6 évesek voltak (1989-93, 1994-99), azonban a 21. századi programozási időszakok már 7 évesek. (Illés I., 2008)

A programozás elvének érdemi része, hogy mindig szem előtt tartja a következő programozási ciklus EU-s támogatási politikáját. A pályázók már ismerik a projektet, annak célterületét, a vele kapcsolatos támogatási összegeket, illetve azok időbeli beosztását. A

projektelbírálás során a legfontosabb rész az, hogy a projekt mennyire hordozza magában a program által megjelölt célok elérését. (Illés I., 2008)

A projektrendek kibocsátásának feltétele három okirat megalkotása és elfogadása. A tagországok tervezési folyamatának kezdete előtt az EB kidolgozza a Közösségi Stratégiai Irányelveket, melynek során térségfejlesztési irányelvei figyelembevételével kell kidolgozniuk egyéni elképzeléseiket. A Nemzeti Stratégiai Referencia-Keret (továbbiakban: NSRK) az adott ország kormányzatainak az általuk vélt legmegfelelőbb regionális felbontásban kell elkészíteniük egy alapos helyzetelemzést és a kifejtett stratégiájukat, továbbá a strukturális alapokkal kapcsolatos szükségleteiket, azok alkalmazásának részleteit. Míg az NSRK-ból államonként egy készül, addig minden NUTS2 régióra jut egy Operatív program, ami a megvalósítás szemszögéből kiemelt fontosságú dokumentum. Az Operatív Programot prioritásokra (például útfejlesztés), azokat intézkedésekre, míg az intézkedéseket akciókra lehet lebontani. Az Operatív Program elfogadása után engedélyezik a projektekkel kapcsolatos tenderek közzétételét, azonban a pénzeszközök mozgathatósága az EB vagy a monitoring bizottság engedélye nélkül nem lehetséges. (Illés I., 2008)

1999-ben az EB a programvégrehajtást egy egységes csoportba terelte. Minden programhoz szükséges egy Irányító Hatóság, melynek felelőssége kiterjed a program hatálya alá tartozó döntésekben és a támogatások szabályos és működőképes felhasználásukban. A Monitoring Bizottság a programvégrehajtás másik kiemelten fontos szervezete, ami figyelemmel kíséri, valamint szükséges esetben módosíthatja is a programot az EB által meghatározott kereteken belül. Az Irányító Hatósággal ellentétben nem dönthet egyedi támogatásokról, viszont a program előirányzatait módosíthatja. A tagország továbbá létrehozza az Igazoló Hatóságot, melynek feladata ellenőrizni a támogatási igények és számlák eredetének valódiságát. Ezen szervezetek mellett felállítják a támogatási értékeket kezelő Kifizető Hatóságot, illetve a program és annak működésének szabályoknak való megfelelését vizsgáló Auditáló Bizottságot. A 2000-es programozási időszakban a projektfinanszírozás kritériumai jelentős mértékben megszigorodtak. A projekt győztese mindössze 7 százalékos támogatást kapott, a többi részéhez számlák benyújtásával férhetett hozzá, ami azt jelentette, hogy komoly tőkeerő nélkül pénzügyileg kockázatos dolog EU-projektre pályázni. (Illés I., 2008)

Az EB a csalások, visszaélések elkerülésének érdekében sok energiát fordít a programok folyamatos figyelésére, áttekintésére és értékelésére. Három szakaszban történik az értékelés:

- Előzetes értékelés: A program jóváhagyása előtt felméri a várható eredményeket, hatásokat a programmal kapcsolatban.

- Közbenső értékelés: A program előrehaladását és az esetleges körülményváltozásokat méri fel, továbbá javaslatot tesz egy esetleges programmódosításra.
- Utólagos értékelés: Vizsgálja a korábban kitűzött célok teljesülésének szintjét, esetleges elmaradások okait. (Illés I., 2008)

4. Régiók

4.1. Régiótípusok

A régiók területi egységek, melyek területét valamilyen feltételek által lehatárolunk. „[...] háromféle régiólehatárolás létezik:

- *a homogenitáson alapuló régiólehatárolás;*
- *a belső kapcsolatok jellegén, intenzitásán alapuló régiólehatárolás;*
- *fejlesztéspolitikai célú régiólehatárolás”* (Illés I., 2008, 94. old.)

A homogén régiók hasonlítanak egymáshoz, egy komplett vagy több földrajzilag eltérő területegyüttesként is lehet rájuk tekinteni, melyek rendelkeznek kollektív jellemzőkkel. Ezek a jellemzők lehetnek demográfiaiak, természetföldrajziak, gazdaságiak, de akár politikaiak is. A térségi specializációkban és különféle elemzésekben kifejezetten jól használhatók. (Csete M., 2016.11.12.)

A belső kapcsolatok jellegén alapuló lehatárolt régiókat csomóponti régióknak is hívjuk. A belső magán- vagy gazdasági kapcsolatok nagy része a csomópont területén, illetve a csomópont és annak vonzási területe között bonyolódik le. Magánkapcsolatnak számít az utazás, vásárlás, de a multimédiás eszközön történő kommunikáció is. A gazdasági jellegű kapcsolatok közé tartozik például a beszállítások, és a munkába járás is. A növekedési irányok analizálásában segít, valamint a térségi közigazgatásszervezés szemszögéből nézve is komoly szerep juthat neki. (Csete M., 2016.11.12.)

A fejlesztéspolitikai régiók lényegében azonosíthatóak az államigazgatási területi egységekkel. Rögzítettséget nézve a csomóponti régiók nem rendelkeznek rögzített határokkal, míg a homogén típusúak a csomóponti és a fejlesztéspolitikai régiók között találhatóak e tekintetben. (Csete M., 2016.11.12.)

A lehatárolt régióknak szükséges a homogén és a csomóponti régiók jellemzőinek bizonyos párosodásaival rendelkezniük annak érdekében, hogy fejlesztéspolitikai egységként tekinthessünk rájuk. (Illés I., 2008)

A programozási régióknak három további feltételnek is eleget kell tennie:

- Szükségszerű a gazdasági, statisztikai, társadalmi adatok az adott térségre történő rendelkezésre bocsátása, mivel az ezek használatához szükséges elemzések minden újító program létfontosságú feltételei.
- Az adatgyűjtéssel szoros kapcsolatban teljes közigazgatási egységekből kell állniuk, mivel előbbi a közigazgatási egységek szerveződésével alakul ki.
- Minden területfejlesztési régióknak rendelkeznie kell egy szervezettel, mely irányító, ellenőrző szerepkörrel felruházott és képes a program végrehajtásának koordinálására. (Illés I., 2008)

4.2. Megyék, régiók, kistérségek a magyar államban

A rendszerváltást követően a tanácsrendszert az önkormányzati rendszer váltotta az 1990. évi LXV. törvény értelmében, melynek célja a Helyi Önkormányzatok Európai Chartájának beillesztése a magyarországi jogrendbe. (Nagy M. – Hoffman I., 2014)

Az új pártok törvényhozói a megyei hatóságok elosztási, forráselvonási, valamint újraelosztási hatásköreivel való visszaélése végett igyekeztek a megyék szerepének csökkentésében. A törekvés teljes sikerrel zárult főleg a következő pártintézkedésnek köszönhetően:

- A tradicionális magyar államigazgatás elvei által vezérelve az MDF le akart szakítani eltérő típusú funkciókat, melyeket a kormány alárendeltségében létező dekoncentrált szervekbe kívánta szervezni.
- A megyék a települések feletti befolyásérvényesítési és rendelkezési jogosultságát, magát a hierarchikus rendszert akarta eltörölni az SZDSZ.
- A nem megyei városokat a FIDESZ ki szándékozta venni a megyei keretektől, melynek köszönhetően a megyei jogú települések száma jócskán megnőtt. (Illés I., 2008)

A fenti események mellett a megyék helyi adókiivetési jogköre is megszűnt, így a megyék egyetlen bevételi forrása a központi költségvetési juttatások, ami a kormány kezében volt. Azonban pár évvel később rájöttek, hogy a megye túlzottan korlátozottá vált, egyes elvett középszintű funkciók hiánya a kelleténél nagyobb centralizációt és gondokat okozott. Az apró helyi önkormányzatok összehangolt, koordinációs tevékenysége megakadályozta volna a problémát, így viszont a megyei kompetenciák hiánya hátráltatta a határokon átívelő regionális összefogást (Illés I., 2008). *„Ezért három szinten is megindult a törekvés*

valamilyen térségi koordinációs településeken túlnyúló feladatok ellátására képes szervezet létrehozására:

- *egyfelől a megyék megerősítése, funkcióik némi bővítése révén;*
- *másodszor, ún. kistérségi összefogások, szerveződések révén;*
- *harmadszor, több megyét átfogó regionális szervezetek vagy intézmények létrehozása révén.*” (Illés I., 2008, 112. old.)

A megye napjainkban is az egyedüli középszintű államigazgatási egységnek számít Magyarországon.

A rendszerváltás bekövetkeztekor a megyék ellen fordult az ország. Ugyanis a formális szerepű megyei tanácstestületek helyett a tényleges döntéseket a megyei pártbizottságok hozták meg. Ennek okaként az 1990-es törvény által elutasították a megyei önkormányzatok területfejlesztési és pénzelosztó szerepének lehetőségét. Azonban az 1994-es választások után felmerült az a kérdés, hogy a megyei jogú városokban élők szavazati joggal rendelkezzenek-e megyegyűlés tagösszetételére vonatkozóan. Azonban a megszabott feltételek okozta ellentétek csillapítására létrehozták a megyei területfejlesztési tanácsokat. (Agg Z., 2006, 2016.11.18.)

A területfejlesztésnek egy korporatív testület kezébe kerülésének köszönhetően a pénzeszközök elosztása vállalkozói és szakmai szempontok alapján is érvényesülhetett, azonban ezen egyéb szempontok marginalizálódtak. A mindenkori kormányzatok az ilyen együttműködő testületek összetételét képesek voltak befolyásolni. Továbbá az ilyen módon létrehozott területfejlesztési tanácsoknak nem volt közigazgatási jogosultságuk, de még választás általi legitimációjuk sem. A pénzügyi eszközöknek a területfejlesztésben így két funkciója lett: a valósnak vélt területfejlesztési problémák enyhítése, valamint a pénzügyi eszközök elosztásának céljából realizált intézményrendszer elismerése. (Illés I., 2008)

A kistérségek létrejöttét a helyi tanácsok apró részekké szedése és meghatározott közös problémák és fejlesztések összehangolásának szükséglete valósította meg. Eleinte a térség központjaként funkcionáló várost mellőző kistérségi társulások alakultak, melyek jogköre tisztázatlan volt. Az idő múlásával a kormány lehatárolta saját kistérségeit, továbbá a helyi önkormányzatokra is nyomást helyezett a testreszabott szerveződés véghezvitelért. (Illés I., 2008)

Az 1990-es évek vitáinak nagy része a régiók kiépítése és funkciója körül zajlott. Az Antall-kormány az önkormányzatok alkotmányos és törvényes működésének védelmére kinevezett köztársasági megbízottakat olyan hatósági feladatok elvégzésével bízott meg, amelyek nem kerülhettek az önkormányzat hatáskörébe. Működési területüként több

megyéből álló körzeteket választott ki, melyeknek semmilyen térszervezési kritériumnak sem sikerült megfelelniük. Az önkormányzatokkal való viszony megromlása miatt a kormány egyre több terhet rakott a köztársasági megbízottakra, akiknek ez a teher már meghaladta a felkészültségi szintjüket. A választás lezárulta után az új kormány a közigazgatási kötelezettségeket visszahelyezte a megyei szinthez tartozó, frissen létrehozott Közigazgatási Hivatalhoz. A területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996-os törvény a régiókat a térségfejlesztés és rendezés egységeiként és szereplőiként azonosította. Magyarországon a közép-magyarországi régiót leszámítva 3-3 megye alkotott egy régiót, melyekben megalakultak a jelentős támogatási eszközökkel rendelkező Regionális Fejlesztési Tanácsok. (Illés I., 2008)

A 2012. január 1-től életbe lépett 2011. évi CXCVIII. törvény a területrendezési feladatok területi szinten történő elosztását módosította. Ennek értelmében a kistérségi, a regionális fejlesztési, valamint a megyei területfejlesztési tanácsok megszűntek. Helyükre regionális és megyei területfejlesztési konzultációs fórumok, illetve regionális fejlesztési ügynökségek kerültek. A regionális területfejlesztési fórumot egy adott régió területén a megyei közgyűlési elnökök hozzák létre, melynek célja a régió megyéinek álláspontjainak összehangolása, régiós fokú álláspont kialakítása. A megyei közgyűlési, illetve a megyei jogú települések közgyűlési képviselők fele-fele arányban vannak jelen a megyei területfejlesztési konzultációs fórumban, akik a megyei közgyűlés térségfejlesztési dolgaiban foglalnak állást előzetes módon. A nonprofit formában működő regionális fejlesztési ügynökségek feladata a térségszervezési projektek magvalósításának lebonyolításában történő részvétel és a kapcsolattartása volt. (<http://www.kormanyhivatal.hu/download/e/ce/20000/1%20A%20ter%C3%BCletfejleszt%C3%A9s%20ter%C3%BCletrendez%C3%A9s.pdf>, 2016.12.15.)

2015. év végén tömeges leépítések zajlottak le a regionális fejlesztési ügynökségeknél, mivel a 2014-2020-as periódusban a pályázatok felügyelői és kezelői tevékenységeit áthárították a Magyar Államkincstárra. Ennek következtében a regionális ügynökségek fontos funkciója megszűnt, de továbbra is működhetnek tovább azáltal, hogy például ezentúl az igényeknek megfelelően a fejlesztések lebonyolításában vesznek részt. (Szabó B., <http://www.vg.hu/penzugy/befektetes/a-magyar-allamkincstar-kezeli-es-felugyeli-a-palyazatokat-459045>, 2016.11.10.)

A regionális fejlesztési ügynökségek másik útja a megszűnés. Ennek ékes példája az Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség esete, melynek lényege, hogy 2014 januárjában szervezetileg beleolvadt a három megyei önkormányzatba.

<http://www.dehir.hu/hajdu-bihar/megszunik-az-eszak-alfoldi-regionalis-fejlesztési-ugynokseg/2013/11/20/>, 2016.11.10.)

5. Önkormányzati finanszírozás és területfejlesztés

„E tudományterület azzal foglalkozik, hogy egy olyan államban, ahol a kormányzatnak több szintje van, hogyan kell elosztani a közkiadásokat és a kormányzati bevételeket, valamint, hogy az egyes közszolgáltatásokért melyik kormányzati szintnek kell felelősséget viselnie, illetve mely adók és milyen mértékben illessék meg az egyes szinteket, hogy a lakosság számára a lehető legnagyobb megalégedettséget és az állam mint egész számára a lehető legnagyobb hatékonyságot biztosítsa.” (Illés I., 2008, 234. old.)

5.1 Fiskális föderalizmus – „kiadási oldal”

A közgazdaság hipotézise alapján vannak bizonyos „közjavak”, melyek piaci elvek szerinti kiszolgálása hátrányossá válna a társadalom irányába, ezért ezeket a közjavakat a kormánynak különböző szinteken kell nyújtania. A fiskális föderalizmus már meglévőnek gondolja a közjavak létezését, kérdésköre az, hogy melyik szint milyen közjavak kiszolgálását célozza meg. (Illés I., 2008)

Elméleti szinten a településeken „helyspecifikus” szolgáltatások biztosítása lenne célszerű, amelyek igényei megfelelnek az adott településszerkezeti, illetve földrajzi kvalitásoknak (Pl.: útépités és ellenőrzés, hulladékkezelés). Az oktatásnak elvileg szükségtelen lenne helyspecifikussá válnia, hiszen az ország egész területén egyenlően kellene léteznie. Azonban az oktatásnak van egy alsó korlátja, ami alatt nem lehetséges vagy túl drágán lennének képesek fenntartani az elvárt minőségű oktatást. Ez a „méretgazdaságosság” problémája, mely jelen van az egészségügyben is. A faluk, kisvárosok az efféle szolgáltatások menedzsmentjét képtelenek makulátlanul elvégezni. Másik probléma az a fajta eset, amikor az egymástól eltérő kormányzati szintek felelősségei egymásba csúsznak vagy nem eléggé tisztázottak. Az egészségügyi alapellátás biztosításáról elméleti szinten a helyi önkormányzatok a felelősek, viszont a helyi szintnek nem megfelelő a sokoldalú tevékenységellátás, így a pácienseket egy magasabb ellátási szinttel rendelkező kórházakba küldik, amik nem mellékesen a megyékhez tartoznak. Ilyen esetnek minősül a munkanélküli ellátás és a foglalkoztatás példája is. (Illés I., 2008)

Az ilyen problémákra megoldást jelenthet a helyi önkormányzatok összefogása (Pl.: Zalalövő és környéke), viszont jó és rossz anyagi helyzetű önkormányzatok esetében nem

lenne zökkenőmentes. A kormányok a helyzet megoldása céljából normákat határoztak meg a szociális ellátás, az oktatásügy és az egészségügy színvonalára és mértékére. Azonban a magas normaelvárásoknak a kisebb önkormányzatok nem tudtak megfelelni. Ezért az önkormányzatok együttműködése lehet a legproblémamentesebb megoldás (Pl.: vásárló-szolgáltató kapcsolat, közös vállalkozás). (Illés I., 2008)

5.2. Fiskális föderalizmus – „bevételi oldal”

Az önkormányzatok önállósága és felelőssége nagyban emelkedne, ha a kiadásait képesek lennének a saját területi hatályuk alatt beszedett helyi adókkal finanszírozni, azonban e bevételi források elég labilisak. A fiskális föderalizmus az önkormányzati finanszírozókéesség szempontjából értékelt ezeket az adókat. Ilyen kritérium volt az alacsony mobilitás. A jövedelmi és nyereségi adók e szempontot tekintve alkalmatlanok voltak, mert ha egy önkormányzat nagy százaléku adókat vet ki a településen működő vállalatokra, akkor az ottani vállalatok más régióba való költözését kockáztatják. Ugyanakkor a helyi önkormányzatok adócsökkentési versenye is hasonló rizikókat foglal magába, ezért a jövedelem- és profitadókat centrális büdzsé bevételei között célszerű elhelyezni. Ezzel szemben a fogyasztási, forgalmi adók mobilitási és stabilitási szempontból kedvezőbbek, melyeket a fiskális föderalizmus szerint is érdemes a régiók bevételi forrásává tenni. (Illés I., 2008)

Az önkormányzatok bevételi forrásai általánosságban nem kizárólagos adótípusok, hanem az országos adórészesedések. Három fajtája létezik:

- Az országos adókat megemelik azzal a meghatározott százalékkal, amely az önkormányzat bevételeivé válik.
- Az önkormányzatok rendelkezésére bocsátott, helyben hagyott közteher, amikor az állam az önkormányzat területén behajtott adó bizonyos százalékát átadja a terület önkormányzatának.
- Az önkormányzatok rendelkezésére bocsátott, viszont nem helyben hagyott közteher, mely azt jelenti, hogy az adó egy töredékét a centrális kormányzat saját gondolatmenete alapján osztja el az önkormányzatok közt. (Illés I., 2008)

Az önkormányzat bevételei a következők:

- Használati díjak: Nem elhanyagolható részét képezik az önkormányzati bevételeknek. Pl.: parkolási díjak, közműhasználati díjak
- Vagyonadó: A legmegfelelőbb helyi adó, mert többnyire stabil és mobilitási szintje alacsony. Dupla adózási következményeit sokan bírálják.

- Forgalmi és fogyasztási adó: Decentralizálása komoly adminisztratív költségei mellett adócsalási kockázatokkal jár.
- Személyi jövedelemadó: A helyi lakosság adója az általuk igénybe vett szolgáltatások fenntarthatóságát és lehetséges fejlődéséhez járul hozzá. Sok országban megjelent, mint önkormányzati bevételi forrás, azonban ezen államok többségében a gazdaságilag fejlettebb területek nagyobb részesedést szereznek az SZJA-ból.
- Vállalkozások jövedelemadója: Szintén nagy jövedelmi eltéréseket okoz a régiók között, továbbá konjunktúrafüggően az adó mértéke erősen hullámzik. (Illés I., 2008)

5.3. Önkormányzatok, régiók pénzügyi egyensúlya

Az önkormányzatok és régiók az állam gazdasági rendszerének a részei, ezért helytelen financiai irányításuk ugyanúgy képes krízishelyzetet előhozni, mint a centrális kormányzat esetében. Argentínában komoly pénzügyi válság jelent meg a 1990-es években a tartományaik meggondolatlan költségeik és nagy összegű hitelfelvételeik miatt. Ennek elkerülésének érdekében minden ország kormánya igyekezett kordában tartani a régiók és önkormányzataik pénzügyi gazdálkodását, hitelfelvételeit. (Illés I., 2008)

Közép- és Kelet Európában az önkormányzatok financiai szabályozásának kellékeit az első években még nem alakították ki. A hitelfelvételt elutasító önkormányzatoknak a váratlan kiadások negatív következményeinek elkerülése érdekében komoly többlettel kellett rendelkezniük a költségvetésükben. Kis önkormányzatok sokasága vált fizetéseképtelenné, míg a nagyok a fejletlen bankrendszernek köszönhetően ezt elkerülték. (Illés I., 2008)

A centrális kormányok is gyakran válnak az önkormányzatok fizetéseképtelenségének okává, mert sokszor az aktuális nehéz helyzetük megkönnyítéséért meghatározott feladatokat az önkormányzatokra, régiókra bízna. Azonban ezek a feladatok és azok ellátásának pénzügyi forrásainak mértéke nem állt arányban egymással. (Illés I., 2008)

Különböző stratégiák léteznek a szabályozás érdekében. Bizonyos országokban a pénzügyminisztérium engedélye szükséges minden önkormányzati hitelfelvételhez. Magyarország is azon államok között van nyilvántartva, akik meghatározzák az önkormányzati hitel és hiány felső limitjét. (Illés I., 2008)

Az önkormányzatok létfontosságuk miatt nem mehetnek csődbe, viszont épp ennek következtében súlyosan eladósodnak, mert a rendszerben betöltött nélkülözhetetlen szerepük tudatában bíznak a kormányzat segítő szándékában.

A 2012-13-as időszakban az Orbán-kormány az önkormányzati adósságkonszolidáció keretében 690,3 milliárd forintnyi adósságtól szabadított meg közel kétezer önkormányzatot.

Az adósságrendezések legfőbb célpontjai az ötezer lélekszámnál kisebb települések önkormányzatai voltak.

(http://hvg.hu/gazdasag/20130915_450_milliardra_zsugoritjak_az_onkormanyza, 2016.11.22.)

Az államoknak nem szabad garanciát vállalniuk önkormányzataik hitelfelvételeiért, mert ez esetben a banki hitelekhez nehezebben jutnak hozzá az önkormányzatok. Az átláthatóbb gazdálkodás és az egyértelmű szabályok betartása a leghatékonyabb eszköz arra, hogy az önkormányzatok ne jelentsenek veszélyt a nemzetgazdaságok pénzügyi egyensúlyára, de segítsék is azt. (Illés I., 2008)

5.4. Magyarország önkormányzatai napjainkban

Az 1990. évi LXV. törvény az állam szerepének és feladatvállalásainak növekedése, valamint a szervezeti változások miatt felváltó 2011.évi CLXXXIX. törvény hatályba lépésével nyerte el Magyarország önkormányzati rendszere a mai formáját. (Nagy M. – Hoffman I., 2014)

Az önkormányzattal kapcsolatos döntéseket a képviselő-testület hozza meg. Az önkormányzati képviselők száma a település lélekszámától függ. Működésük alapja a munkaterv, melyet a jegyző előterjesztése alapján évente fogadják el. Nyilvános üléseit a polgármester hívja össze, mely akkor határozatképes a képviselők több mint fele jelen van. (Nagy M. – Hoffman I., 2014)

A helyi önkormányzatok részei a magyar állami szervezetrendszernek, mely a települések közösségi öngondoskodására és önfenntartási képességeire hagyatkozik. Helyi szintű közügyeket intéznek önállóan. Feladatait az önként vállalt és a kötelező csoportokba lehet sorolni. (Nagy M. – Hoffman I., 2014)

Az önkormányzat kötelező feladatait a helyi önkormányzati törvényben szabályozza. Ezen kötelezettségek elvégzését semmilyen önként vállalt feladat nem hátráltathatja. (http://www.zalalovo.hu/dokumentumok/1011/2011_011.pdf, 2016.10.05.)

A helyi közügy határain belül a helyi önkormányzat szabadon csak olyan feladatokat vállalhat, mely kizárólag az ő döntési hatáskörébe tartozik. Pl.: gyermekorvosi ellátás biztosítása, településfejlesztési határozatok, önkormányzati beruházások. (http://www.zalalovo.hu/dokumentumok/1011/2011_011.pdf, 2016.10.05.)

2012 decemberéig a társulások létrehozása önkéntesen zajlott. Az új törvény értelmében három fajta társulási típus létezik. A hatósági igazgatási társulások bizonyos hatósági intézkedések szakszerűbb elvégzésére hoztak létre (Pl.: építéshatósági társulások). Az

intézményi társulásokról beszélhetünk, ha több települést érintő intézményt alapítunk, melynek tevékenysége közszolgáltatási minőségű. (Pl.: óvodafenntartás, hulladékkezelés, szociális tevékenységek) A harmadik típus a képviselő-testület, melyről korábban esett szó. (Nagy M. – Hoffman I., 2014)

6. A területfejlesztés gazdasági eszközszerrendszere

6.1. A nemzeti területfejlesztés nem közvetlen pénzügy-támogatási, pénzügyi-kedvezmény elemei

Az állam a pénzügyi eszközei mellett más területfejlesztési eszközökkel is rendelkezik a területfejlesztés támogatásának érdekében.

- Az országos léptékű infrastruktúra az legnagyobb hatékonyságú eszközök egyike, melynek fontossága az utóbbi időkben nagy léptékben emelkedett. Viszont az ilyen típusú fejlesztéseket csak ösztönző intézkedésekkel együttműködve tekinthetünk jótékony hatásúaknak.
- A közvetlen üzleti környezet kialakítása is hasonlóan fontos. A betelepülni vágyó cégek javára történő üzleti tanácsadás, a piackutatás, oktatási intézmények fejlesztése is beletartozik ebbe a gyűjtőfogalmi körbe.
- A határon átnyúló együttműködések sikere a résztvevő partnerek adottságainak felértékelésében játszik szerepet.
- A megalapozott tervek egyfajta biztonságot nyújtanak az oda települő vállalkozásoknak. A biztonságérzet mértéke növekedik, ha ezek a vállalkozások is közreműködnek a tervek kidolgozásában.
- A régiók és településeinek adottságait a város- és régiómarketing keretében az országhatáron túl élőkkel is célszerű megismertetni.
- Adminisztratív jellegű tiltó vagy büntető intézkedések meghozása ahhoz volt szükséges, hogy a vállalatok ne a túlszűfolt régiók valamely települését válasszák ki letelepedési célpontnak. (Illés I., 2008)

A fent említett eszközök mellett megemlíthető az állami tulajdonú vállalatok rendelkezéseken alapuló letelepítése is, de a rendszerváltás megtörténte után a lehetőségei lekorlátozódtak és napjainkban sincs példa ilyen eseményre. Az EU az előzetesen felsorolt első öt eszközre tekint úgy, mint az országos szintű területpolitika szükséges elemeire. (Illés I., 2008)

6.2. A területfejlesztés pénzügyi-gazdasági eszközei

Beruházási támogatások: Kezdetben nem vagy csak részben visszatérítendő investálási támogatásokból állt. A támogatott és a támogatást nyújtó félnek egyaránt a vissza nem térítendő beruházási hozzájárulások voltak kedvezőbbek. 2002-ben már csak ilyen támogatások jelentek meg. A támogatások összegét évről évre új konstrukciók segítségével növelték. (Illés I., 2008)

Adókedvezmények: Az EB Versenypolitikai Igazgatósága általánosságban nem tekint területfejlesztési eszközre a könnyű kijátszhatósága miatt. Alkalmazását csak akkor engedélyezik, ha az előre kiszámíthatósága mellett az adókedvezmény nem lépi túl az adott régió nettó beruházási támogatás-egyenérték nettó jelenértékű felső korlátját. A frissen csatlakozott tagállamok mindegyike ott alkalmazza, ahol a büdtségük aktuális helyzete nem engedheti meg magának az investálási támogatások nyújtását. Az internacionális vállalatoknak járt adókedvezmények többsége ellentétes volt az EU-s versenypolitikai szabályoknak, ezért 2003-tól a beruházási érték legfeljebb 35%-át kaphatták meg ezek a vállalatok adókedvezmény címen. A vámszabad területeken történő ÁFA-kedvezmények tiltottá váltak. Az iparüzési adók nagy része ugyancsak ezeknek a vállalatoknak jutott még a 90-es évek elején, később viszont az anyagmentes árbevételek 1,5-2,5%-ájára szigorították. Egyedi vállalkozásoknak nem járhat adókedvezmény, továbbá az adókulcsnak egyenlőnek kell lennie minden vállalkozás számára. A számított adóerőkedvezmény általi korrekció kettőzött erővel súlytja az önkormányzatokat. Az elengedett közteher bizonyos összegű bevételtől való elesést jelent, továbbá a kiszámított adóképesség magában foglalja ezt az összeget, ami az önkormányzatok irányadó támogatásainak csökkenését jelenti. (Illés I., 2008)

Hitel- és kamatkedvezmények: A vállalkozási és a visszatérítési investálási támogatások, valamint a kamatkedvezmények háttérbe szorulásával e típusú pénzügyi eszközök szinte teljesen eltűntek annak ellenére, hogy az EB ezt az eszközt támogatja a legnagyobb mértékben. (Illés I., 2008)

Egyéb eszközök: Magyarország a vámunió részévé válásával már nem adhatott vámkedvezményeket (2004. május 1.). (Illés I., 2008)

Területi jellegű amortizációs kedvezmények az EU-ban jelenleg nincsenek. A modern gépeket lehetséges gyorsított módban leírni, de azt egységesen szükséges alkalmazni. Az ilyen jellegű kedvezményeket az ország teljes területére ki kellene terjeszteni, mert ugyan csökkennének az adókból befolyó összegek, de a vállalkozások modernizációját hatékonyan támogatná. (Illés I., 2008)

Az EU fenntartásai ellenére a tagországok nagy része használja a foglalkoztatási kedvezményeket. A beruházási támogatásokat új munkahelyek létesítésének kritériumához, annak mértékét a leendő munkahelyek számához kötik. Ennek két gyenge pontja van: nem ösztönöz modernizálásra, továbbá mivel egy beruházás több évre szól, ez idő alatt történhetnek konjunkturális fluktuációk. A foglalkoztatási kedvezmények egy másik formája, hogy az állam átvállalja a munkabérek bizonyos részét vagy megtéríti az adott térségi befizetett pótlékait. Előbbi esetben a munkaügyi központok egyes munkakörök új dolgozóinak bérének egy részét átvállalják. Az utóbbi dolog a nehéz körülmények közötti munkával kapcsolatos. Kiválóan alkalmasak a munkanélküliség csökkenésében, illetve a munkaerő megtartásában. (Illés I., 2008)

7. Vidékfejlesztés

7.1. Vidék és a vidékfejlesztés

A vidékfejlesztés az utóbbi 25 év során világszinten reflektorfénybe került. A magyar vidék kifejezés, illetve maga a vidékfejlesztés értelmezése is különbözik a nemzetközi felfogástól. (Illés I., 2008)

A közép-európai államok nagy részében közigazgatási körülményeken alapult a vidék városoktól való megkülönböztetése. A várossá vált települések államigazgatási övezetén kívül eső területek tartoztak a vidék kategóriájába. Nyugat-Európában viszont valamilyen felépítési jellemző alapján lettek elválasztva a vidéki területek a városokétól. A Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (továbbiakban: OECD) 1994-ben kidolgozott egy módszert, mely abból fakad, hogy a mezőgazdaságban dolgozók aránya a fejlett országokban olyan szintű esést produkált, hogy a továbbiakban alkalmatlanná vált arra, hogy a vidék fogalmának determinatív attribútumaként tekinthessünk rá. Ennek köszönhetően napjainkban is a népsűrűség a döntő tényező abban, hogy egy térség vidéki-e vagy sem. Két lépcsős eljárásban történik a vidéki térségek azonosítása:

- települések besorolása vidéki vagy városi kategóriába a 150 fő/km²-es határérték alapján
- Ha egy adott régió községeinek népességének több, mint a fele vidéki, akkor a régió túlnyomórészt rurális, 15-50% között kiemelt mértékben rurális, míg 15% alatt túlnyomórészt urbánus (városi) területnek minősül. (Illés I., 2008)

Az EB 2010 decemberében új tipológiát vezetett be, mely OECD módszerét térinformatikai megoldásokkal kapcsolja össze. A régiók és térségek területi differenciáltságából származó rendellenességek kiküszöbölésére az EU-s területeket 1 km²-es négyzetekből álló rácshálóval fedik be. Az új lehatárolás szemszögéből ami nem urbánus, az rurális (vidéki) térség. Ugyanúgy két lépésben határozzák meg a városi területeket, mint a korábbi módszerben:

- a 300 fő/km²-es népsűrűségi határértéket túllépő négyzeteket kiválasztják a rácshálóban
- a határértéket túllépő négyzetet összevonnak nyolc szomszédos négyzettel, és ha a kilenc négyzet lélekszáma eléri az ötezer főt, akkor az adott régió városklaszternek, ellenkező esetben vidékinek minősül. (Kis K., 2011, 2016.12.17.)

A vidékfejlesztés térnyerése három faktornak köszönhető:

- A vidék és a mezőgazdaság helyzetének a fejlett világban történő megváltozása: 1955 és 1980 között a mezőgazdaságban dolgozók száma hatalmasat esett Nyugat-Európában. A mezőgazdaságból elvándorló tömegek hatására először jelent meg falvak, rurális területek elnéptelenedésének gondolata. Továbbá a mezőgazdaság is csak komoly állami és EU-s támogatásoknak köszönhetően tudott életben maradni.
- Regionális politika módszer- és irányváltása: A helyi kezdeményezések a területfejlesztésben betöltött szerepének megnövekedésének következtében született meg a vidékfejlesztés.
- Környezeti kérdések mélyebb megismerése, közéleti szerepének növekedése: Az eliparosodó mezőgazdaság és az elhagyott területek a táj degradációjának kockázatát rejtik magukban. Innen ered a mezőgazdaság és a vidék kölcsönhatása a természettel. A vidékfejlesztésben ezért kapnak jelentős szerepet a tájmegőrzési intézkedések. (Illés I., 2008)

A vidék átalakulásának következtében a vidékfejlesztést már olyan területfejlesztésnek nevezünk, melynek tevékenysége a vidéki térségekre, településekre koncentrálódik. A vidékfejlesztési irányelveket a 20. század utolsó éveiben nemzetközi dokumentumokban, de elég általános szinten rögzítették. Ilyen dokumentum a „Vidéki Térségek Európai Chartája” vagy a Corki Nyilatkozat. (Illés I., 2008)

7.2. Vidékfejlesztés az Európai Unióban

A második világháború alatt bekövetkezett élelmiszerhiányok végett Nyugat-Európa országai arra jutottak, hogy Európa élelmiszerszükségleteit saját magának kell megtermelnie, amiben értelemszerűen a mezőgazdaság játszik főszerepet. Az EU a mezőgazdaság védelmének érdekében megszabott egy belső irányarat, importálás esetén az importőrnek kötelező volt befizetnie a két ár közti különbséget. E mellett az unió kötelezettséget vállalt arra, hogy az agrártermékeket az irányárnál kisebb, garantált áron megvásárolja. Ennek köszönhetően a gazdáknak stabil lábakon álló piacuk és garantált jövedelmük volt. A rendszer 1975-ben elérte a célját, Európa egyre növekvő ütemben kezdett el mezőgazdasági többleterméket termelni, amiket a külső piacokon csak alacsonyabb áron tudtak eladni. Így jöttek képbe az EU által támogatott agrárexportőr államok, akik képesek voltak magas áron értékesíteni a termékeiket az EU-n belül. (Illés I., 2008)

Az EU-s protekcionizmus egyre több külső országot zavart, mert a nagyobb hatékonyságú termelők ellenére kizárták őket az EU piacáról. Ennek következtében kezdődött el a közös agrárpolitika átalakítása. 1992-ben McSharry kezdeményezésére csökkentették fokozatosan a belső irányárakat, a bevételkieséseket az EU termelésfüggetlen módon ellensúlyozta. Az EB az új tagállamoknak a régi gazdák támogatási szintjének 25%-át kínálta fel, melyet évente 5, később 10 százalékponttal emeltek fel. Magyarország hiányos adatbázisa miatt a földalapú támogatást volt kénytelen választani, ami a megmunkált földterületek nagyságán múlt. A harmadik formájú támogatás a vidékfejlesztési támogatás, aminek 45-60%-a vidékfejlesztés javát szolgálja. Nemzeti szintű társfinanszírozásra van szükségük. (Illés I., 2008)

Az EU a vidékfejlesztést és a mezőgazdaságot két alap forrásaiból támogatja:

- Európai Mezőgazdasági Alap: Az intervenciók politika és a direkt támogatásokat fizetik belőle.
- Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (továbbiakban: EMVA): Csak beruházásokat és fejlesztéseket támogat. Négy részből, „tengelyből” tevődik össze. (Illés I., 2008)

Az EU 2014-2020-as periódusra kiterjedő vidékfejlesztési politikája kizárólag az EMVA 100 milliárd eurós forrásaira épül, de ez az összeg kiegészül további 61 milliárd eurós tagországi közfinanszírozással. (https://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020_hu, 2016.12.15.)

„A tagállamok, illetve a régiók vidékfejlesztési programjukat a célterület szükségletei alapján állítják össze oly módon, hogy az az alábbi hat közös uniós prioritás közül legalább négy érvényre jusson:

- ösztönözni kell a tudásátadást és az innovációt a mezőgazdaságban, az erdészetben és a vidéki térségekben;
- életképesebbé és versenyképesebbé kell tenni a mezőgazdasági termelés minden típusát, valamint támogatni kell az innovatív agrártechnológiák alkalmazását és a fenntartható erdőgazdálkodást;
- elő kell mozdítani az élelmiszer-ellátási lánc megszervezését, az állatjólétet és a mezőgazdasági kockázatkezelést;
- helyre kell állítani, illetve meg kell őrizni és erősíteni kell a mezőgazdasággal és az erdőgazdálkodással kapcsolatban álló ökoszisztémákat;
- ösztönözni kell az erőforrás-hatékonyságot, és támogatni kell az alacsony szén-dioxid-kibocsátású és az éghajlatváltozáshoz alkalmazkodni képes gazdaságra való átállást a mezőgazdaságban, az élelmiszeriparban és az erdészetben;
- elő kell segíteni, hogy erősödjön a társadalmi befogadás, csökkenjen a szegénység és lendületet kapjon a gazdasági fejlődés a vidéki térségekben.”(https://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020_hu, 2016.12.15.)

Ezek a prioritások akár több intézkedésterületet is lefedhetnek. Ilyen intézkedésterületnek lehet nevezni az állatjóléti kifizetéseket, a biogazdálkodás támogatását, az éghajlatváltozás elleni és természetvédelmi intézkedéseket, illetve a LEADER-megközelítésű helyi fejlesztéseket is.

(http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/hu/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.2.6.html, 2016.12.15.)

Utóbbi két intézkedéstípusra az EU megszabott egy finanszírozási részminimumot. A természetvédelmi intézkedéseknek a vidékfejlesztési programok össztámogatásának minimum 30%-át kell lefoglalnia, míg a LEADER-projektek esetében ez az arány legalább 5%. (https://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020_hu, 2016.12.15.)

8. A LEADER története

8.1. Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) 2007-2013

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (továbbiakban: ÚMVP) a 2007-ben induló hétéves időtartamú Nemzeti Vidékfejlesztési Program, melyet Magyarország hivatalosan beküldött az EB-nek. (<http://www.terport.hu/videkfejlesztes/uj-magyarorszag-videkfejlesztési-program>, 2016.11.05.)

Az ÚMVP megfelelő kivitelezéséért az Irányító Hatóság és Vidékfejlesztési Minisztérium felelt. A megvalósításban közrejátszott Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet, korlátozott mértékben a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal (MGSZH) és a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) is. Utóbbi államigazgatási szerv intézte az ÚMVP kifizetéseit is. (<http://www.terport.hu/videkfejlesztes/uj-magyarorszag-videkfejlesztési-program>, 2016.11.05.)

Az ÚMVP-nek négy intézkedéscsoportja van, melyek egyenként különböző célok elérésében érdekeltek. Ezek a következők:

- I. intézkedéscsoport: Az erdészet és a mezőgazdaság helyzetének javításával kapcsolatos EU-s iránymutatásokkal áll összhangban. Pl.: termelési struktúraváltás, beruházások támogatása
- II. intézkedéscsoport: Célja a tájgazdálkodás finanszírozásának segítségével a természet és a tájkép arculatának javítása. Pl.: minőségileg és mennyiségileg megfelelő szintű vízgazdálkodás, talajvédelem
- III. intézkedéscsoport: Fő célkitűzései a gazdasági tevékenységek szétszóródását és az életminőség szintjének emelését foglalja magába. Három nemzeti prioritás tartozik e körbe. A fő célkitűzésként megjelent prioritás mellett a kistérségi kormányzás facilitálása és a LEADER csoportok támogatása és fejlesztése
- IV. intézkedéscsoport: Alapvető célja az, hogy az intézkedéscsoportok kereteiben foglalt prioritások a LEADER-megközelítés szerint teljesüljenek be. (<http://www.terport.hu/videkfejlesztes/uj-magyarorszag-videkfejlesztési-program>, 2016.11.05.)

8.2. A LEADER-megközelítés

8.2.1. A LEADER története

A LEADER 1991-es indulásának célja az volt, hogy helyi kezdeményezésekből kiindulva az integrált fejlődési ismereteket magába foglaló szakértelmet elterjesztve javítsák a rurális területek fejlődési kvalitásait. A lentről felfele irányba történő építkezés és a helyi közösségek beavatása a fejlesztésekbe a megközelítés fontos részei, mely a munkahelyteremtés új metódusává vált. (https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-resources_en, 2016.10.18.)

Három generáció létezik, amikor a tagországoknak még független LEADER-projektjeik voltak: LEADER I (1991–1993), LEADER II (1994–1999) és LEADER+ (2000–2006). A LEADER-megközelítés 2007-től számítva EU egyetemes vidékfejlesztési politikájának részévé vált, melynek következtében annak finanszírozása az EMVA forrásaival történik. (https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-resources_en, 2016.10.18.)

8.2.2. A LEADER jellegzetességei

A LEADER abban különbözik más vidékfejlesztési intézkedésektől, hogy inkább a kivitelezés módszerére koncentrál és nem a tárgyára. A LEADER-megközelítést a hét jellegzetesének bemutatásával érdemes körülírni. A hét jellegzetesség:

- Területalapú helyi fejlesztési stratégiák
- Lentől felfelé történő kidolgozás és stratégia-végrehajtás
- A helyi köz- és magánszféra partnersége: A helyi akciócsoportok
- Innováció
- Integrált, ágazatközi fellépések
- Hálózatépítés
- Együttműködés (https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-resources_en, 2016.10.18.)

8.2.2.1. Területalapú helyi fejlesztési stratégiák

A területalapú megközelítés szemszögéből a földrajzilag kisebb, közös hagyományokkal, illetve igényekkel rendelkező területek fontos referenciaalappal bírnak más területek erősségeinek, gyengeségeinek, veszélyeinek és lehetőségeinek felkutatásában. (https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-resources_en, 2016.10.18.)

Egy működőképes helyi fejlesztési stratégia létrejöttének érdekében az adott területnek rendelkeznie kell a szükséges koherenciával, valamint megfelelő humán és gazdasági erőforrással, de a közigazgatási határoknak nem kell hatással lenniük arra a területre. (https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-resources_en, 2016.10.18.)

8.2.2.2. Lentről felfelé történő kidolgozás és stratégia-végrehajtás

A helyi szereplők részt vállalnak a stratégiával kapcsolatos döntések és területi prioritásaik meghozatalában. Ez a lentől felfelé építkező megközelítés lényege, melynek fontos összetevője a képességek kiépítése. A képességek a következőket érintik:

- a helyi népesség képzése az adott terület erősségeinek és gyengeségeinek elemzésére
- érdekcsoportok a helyi fejlesztési stratégia kialakításában való részvétele
- világos feltételek létrehozása a stratégiamegvalósító projektek helyi szintű kiválasztásának érdekében (https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-resources_en, 2016.10.18.)

A helyi szereplők (érdekcsoportok, magán- és közintézmények) részvétele a kezdeti szakaszon keresztül egészen a végrehajtásig lenne, melynek köszönhetően értékes tapasztalatokat szerezhetnek. (https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-resources_en, 2016.10.18.)

8.2.2.3. A helyi köz- és magánszféra partnersége: A helyi akciócsoportok

A helyi akciócsoportok létrehozása a LEADER-megközelítés alapvető és fontos része. Feladatai közé tartozik a helyi fejlesztési stratégia felállítása és kivitelezése, a pénzügyi forrásokkal kapcsolatos kezelési és szétosztási döntések meghozatala. A helyi akciócsoportoknak fontos szerepe van magán- és közszférák partnereinek összekapcsolásában és helyi érdekcsoportok egyensúlyának megőrzésében. A döntéshozatal során az érdekcsoportok és a magánszféra partnereinek minimum 50%-kal kell rendelkezniük a helyi partnerségben. A helyi akciócsoportok felelőssége kiterjed a projektválasztásra, annak felügyeletére, de a kifizetésre, ellenőrzésre és az értékelésre is. A kifizetés nem mindig a helyi akciócsoport tevékenysége, mert bizonyos államokban közfinanszírozási hatóságok látják el ezt a feladatot. A helyi akciócsoportok önállósága az adott ország közigazgatásától függ. A LEADER-projektek EU-s és állami támogatásai az adott terület és maga a projekt jellegétől függően változnak. (https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-resources_en, 2016.10.18.)

8.2.2.4. Innováció

A helyi akciócsoporthoz szabadsága és az alkalmazkodó döntéshozások képesek elősegíteni az innovációt. Olyan újítások átvételét jelenti a vidéki területek számára, mely újfajta megoldást jelenthet a meglévő és leendő problémáik kezelésére is. (https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-resources_en, 2016.10.18.)

8.2.2.5. Integrált, ágazatközi fellépések

A helyi fejlesztési stratégiának több ágazatot integráló intézkedésekkel szükséges rendelkeznie, a projekteket összefüggő egészként kell kezelni. Ilyen integrációba tartozhat egyetlen ágazat, specifikus fellépéscsoportok, de gazdasági, társadalmi szereplők is. (https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-resources_en, 2016.10.18.)

8.2.2.6. Hálózatépítés

A vidéki fejlesztésekből leszűrt tapasztalatok, szakértelem eljuttatását jelenti a helyi akciócsoporthoz, rurális területek és az EU-s vidékfejlesztésben érdekelt szervezetek számára, melynek köszönhetően értékes kapcsolatok jöhetnek létre és segít az elszigeteltségek feloldásában. A hálózatoknak két típusa van:

- **Intézményi hálózatok:** Az EU olyan nemzeti és európai fokú struktúrákat összekapcsolását támogatja, melyek közelebb hozzák egymáshoz nemcsak a LEADER helyi akciócsoporthoz, hanem más vidékfejlesztésben ténykedő szereplőket is. A hálózati tevékenységek körébe tartozik például a vidékfejlesztéssel kapcsolatos publikációk megalapozása, vidékfejlesztési elemzések, a LEADER-csoportok segítése, amik szakszerű támogatásban részesítik a hálózat tagjait.
- **Országos, térségi és helyi hálózatok:** A LEADER-csoportok egyesületei, hálózatai bizonyos tagországokban, illetve európai szinten megalakultak a helyi, térségi vagy országos szinten. (https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-resources_en, 2016.10.18.)

8.2.2.7. Együttműködés

Egy adott helyi akciócsoporthoz egy másik közel azonos szemlélettel rendelkező LEADER-csoporttal vagy egy más térségben, tagországban vagy harmadik országban létező csoporttal való közös projekten történő dolgozását nevezhetjük együttműködésnek. (https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-resources_en, 2016.10.18.)

Az együttműködés nagy szerepet játszik a felmerülő problémák leküzdésében és a speciális projektek véghezviteléhez szükséges erőforrásainak megszerzésében. (https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-resources_en, 2016.10.18.)

Kétféle együttműködés létezik a LEADER-megközelítés alapján:

- Területközi: Egy adott tagország két eltérő rurális területének együttműködését nevezzük. LEADER-csoportok és helyi csoportok számára egyaránt váltható együttműködés-típus.
- Nemzetek közötti: Az együttműködő felek lehetnek két vagy több tagország LEADER-csoportjai és harmadik országbeli csoportok. (https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-resources_en, 2016.10.18.)

8.3 A helyi akciócsoportok megalakulása Magyarországon

Az EB 2007. szeptember 19-én elfogadta az ÚMVP-t, melynek köszönhetően a vidékfejlesztéssel kapcsolatos intézkedéscsoportok 250 milliárd forint támogatási keretet kaptak, ami a program teljes keretének 19,5%-át jelentette. Ezen intézkedéscsoportok forráseloszlásai a következők voltak:

- 15% forrásrészt a központi intézményrendszer programozott;
- 85% forrásra LEADER-típusú szervezések kalkulálhattak. (Kis K. – Szekeresné R., http://epa.uz.ua/02200/02251/00040/pdf/EPA02251_Ter_es_tarsadalom2658.pdf, 2016.10.20.)

A helyi közösségek és vidékfejlesztési akciócsoportok létrehozásának és elismerésének feltételeit magába foglaló rendelet 2007. szeptemberi érvénybe lépésével elindult a LEADER-program megvalósítása Magyarországon. A megalakult 105 vidékfejlesztési közösségből előzetesen 96 kapott elismert vidékfejlesztési akciócsoport titulust, melyekben a civil és a vállalkozói szférák összesített részarányának ki kell tennie a minimum 60%-os szintet. (Kis K. – Szekeresné R., http://epa.uz.ua/02200/02251/00040/pdf/EPA02251_Ter_es_tarsadalom2658.pdf, 2016.10.20.)

A helyi vidékfejlesztési stratégiák kialakításának folyamatáról és a LEADER helyi akciócsoportok kiválasztásáról szóló rendeletnek megfelelően a vidékfejlesztési akciócsoportoknak létre kellett hozniuk egy a tervezés folyamatának elvégzéséért felelős tervezést koordináló csoportot, amit be kellett jelenteniük az Irányító Hatóságnak (továbbiakban: IH). A bejelentést követő 120 napban kellett az IH ütemtervezése szerint a

helyi vidékfejlesztési stratégiájukat kidolgozni, mely állt egy Helyi Vidékfejlesztési Tervből (III. Intézkedéscsoport) és egy LEADER-tervből. (Kis K. – Szekeresné K. R., http://epa.uz.ua/02200/02251/00040/pdf/EPA02251_Ter_es_tarsadalom2658.pdf, 2016.10.20.)

A stratégiák értékelését követően azok a helyi akciócsoportok érdemelhették ki a LEADER akciócsoport címet, amelyek III. és IV. Intézkedéscsoport forráskeretét is használhatták. Mind a 96 vidékfejlesztési akciócsoport elnyerte ezt az elismerést, így 2008. október 1-i határidővel jogi személyiségű szervezeti formákká volt szükséges válniuk (Nonprofit Kft. vagy Zrt., Egyesület). (Kis K. – Szekeresné K. R., http://epa.uz.ua/02200/02251/00040/pdf/EPA02251_Ter_es_tarsadalom2658.pdf, 2016.10.20.)

9. Empirikus kutatás

9.1. Primer kutatás

A szakdolgozatom írása során igyekeztem a külső és belső, szekunder kutatással kapcsolatos források mellett a primer kutatással összekapcsolható forrásokat is gyűjteni, melynek alapja a szakdolgozatomban a mélyinterjú.

A mélyinterjúm alanyai Rózsás Miklós, a Göcsej-Zala mente LEADER Egyesület munkaszervezet vezetője és Csáki Tímea, a Göcsej-Zala mente LEADER Egyesület vidékfejlesztési tanácsadója és ügyintézője volt. Feltett kérdéseim a következő témákra tért ki:

- A LEADER egyesület megalakulása
- A LEADER Egyesület Helyi Vidékfejlesztési Stratégiája és annak eredményei 2007-2013-as időszakban
- A LEADER Egyesület felkészülése a 2014-2020-as időszakra
- A LEADER Egyesületet érintő változások
- A LEADER Egyesület működési térsége, annak adottságai
- A LEADER Egyesület felépítése

Ezen témákra kapott válaszaim helyet kaptak a szakdolgozatom következő alfejezeteiben elszórva.

9.2. A Göcsej-Hegyhát LEADER Egyesület tevékenysége a 2007-2013-as időszakban

9.2.1. A Göcsej-Hegyhát LEADER Egyesület megalakulása

A Göcsej-Hegyhát LEADER Egyesület 2008. július 17.-én alakult, melynek működési területe 70 települést foglalt magába. Ez a működési terület négy részre oszlott:

- Göcsej és Térsége
- Észak-Nyugat Zala Térsége
- Zalavölgye Csoport
- Vasvár és Térsége

9.2.2. A Göcsej-Hegyhát LEADER Egyesület Helyi Vidékfejlesztési Stratégiája

A Helyi Akciócsoport 2007-2013-as időszakot érintő Helyi Vidékfejlesztési Stratégiájában a következők voltak megtalálhatóak:

- A stratégia alapvető céljai
- Források eloszlása
- Térségleírások, térségjellemzők, térségadottságok
- Hátrányos helyzetű települések leírása
- Fő fejlesztési prioritások
- Gazdaságfejlesztési és településfejlesztési javaslatok
- Komplex stratégia megoldási javaslatok

9.2.3. A Göcsej-Hegyhát Leader Egyesület térségeinek elnyert támogatásainak statisztikai eloszlásai

Ebben a részben olyan általam készített statisztai vizsgálatokat mutatok be, amelynek tárgya a Göcsej-Hegyhát LEADER Egyesület térségeinek elnyert támogatásainak eloszlásai, átlagértéke.

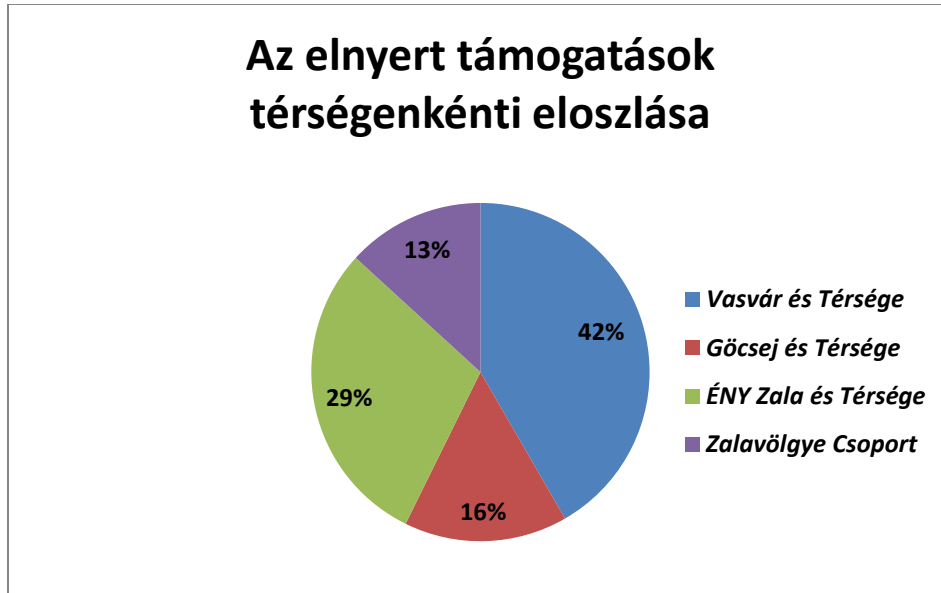
A statisztikai vizsgálataim három részre bonthatóak:

- Az elnyert támogatások térségenkénti eloszlása, átlagértékei
- Az elnyert támogatások csoportonkénti eloszlásai, átlagértékei minden térségben
- Az elnyert támogatások csoportonkénti eloszlásai, átlagértékei a Göcsej-Hegyhát LEADER egész területén

A statisztikai vizsgálatom során a támogatások öt csoportra vannak osztva: Vállalkozás, Magánszemély, Önkormányzat, Egyház, Civil. Fontosnak tartom megjegyezni, hogy ezen

csoportok közül az első kettő a vállalkozói szférába, utolsó kettő a civil szférába, míg a fennmaradó Önkormányzat csoport a közszférába tartozik.

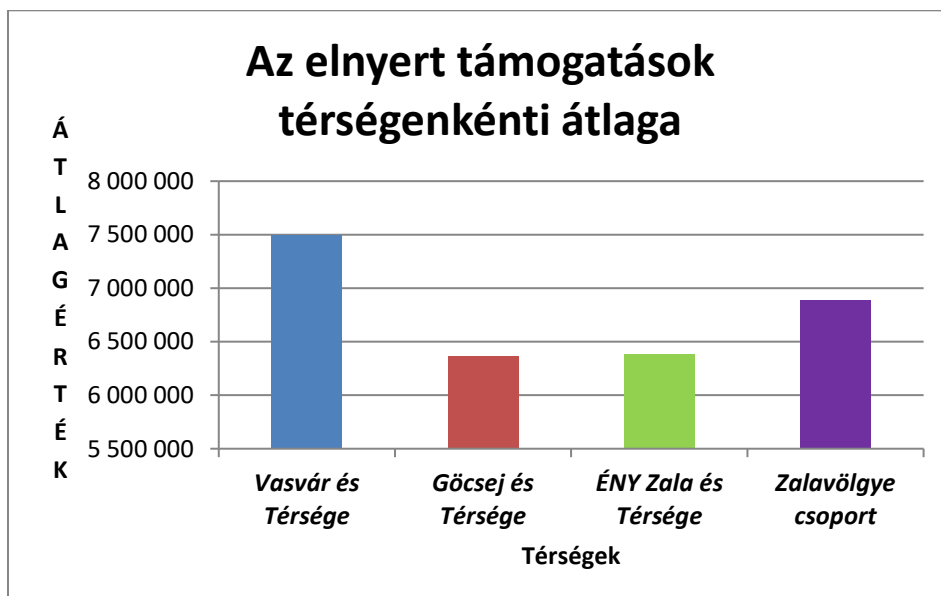
9.2.3.1. Az elnyert támogatások térségenkénti eloszlása, átlagértékei

2. ábra: Az elnyert támogatások térségenkénti eloszlása

Forrás: Az elnyert támogatások táblázata az HVS 2007-2013-as időszakából (Saját szerkesztés)

A térség támogatásainak 42%-a Vasvár és Térségéhez, 29%-a Észak-Nyugat Zala és Térségéhez, 16%-a Gőcsej és Térségéhez, 13%-a Zalavölgye Csoporthoz került.

3. ábra: Az elnyert támogatások térségenkénti átlaga

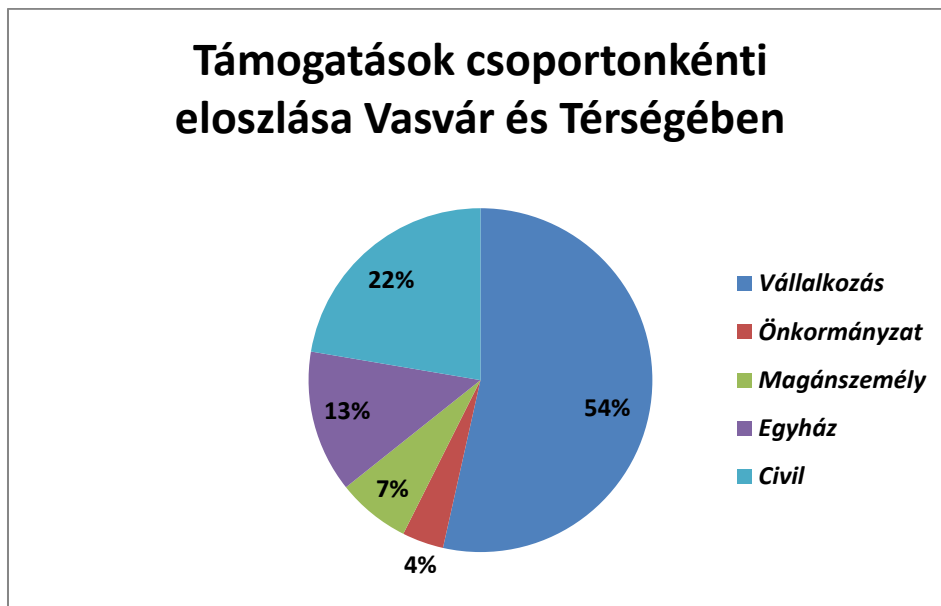
Forrás: Az elnyert támogatások táblázata az HVS 2007-2013-as időszakából (Saját szerkesztés)

Vasvár és Térsége kapta a legtöbb támogatást egy projekt átlagát tekintve, ami a 42% támogatási részarányt tekintve várható volt. Zalavölgye a 13%-os részarányhoz képest a térségek közül átlagban a második legmagasabb támogatást kapta egy-egy projektjéhez. Észak-Nyugat Zala és Térsége, valamint a Göcsej és Térsége közel egyenlő átlagtámogatást kapott projektjeihez.

9.2.3.2. Az elnyert támogatások csoportonkénti eloszlásai, átlagértékei minden térségben

Ebben a részben lévő statisztikai vizsgálatok térségek szerint a következő sorrendben zajlik:

1. Vasvár és Térsége
2. Göcsej és Térsége
3. Észak-Nyugat Zala és Térsége
4. Zalavölgye Csoport

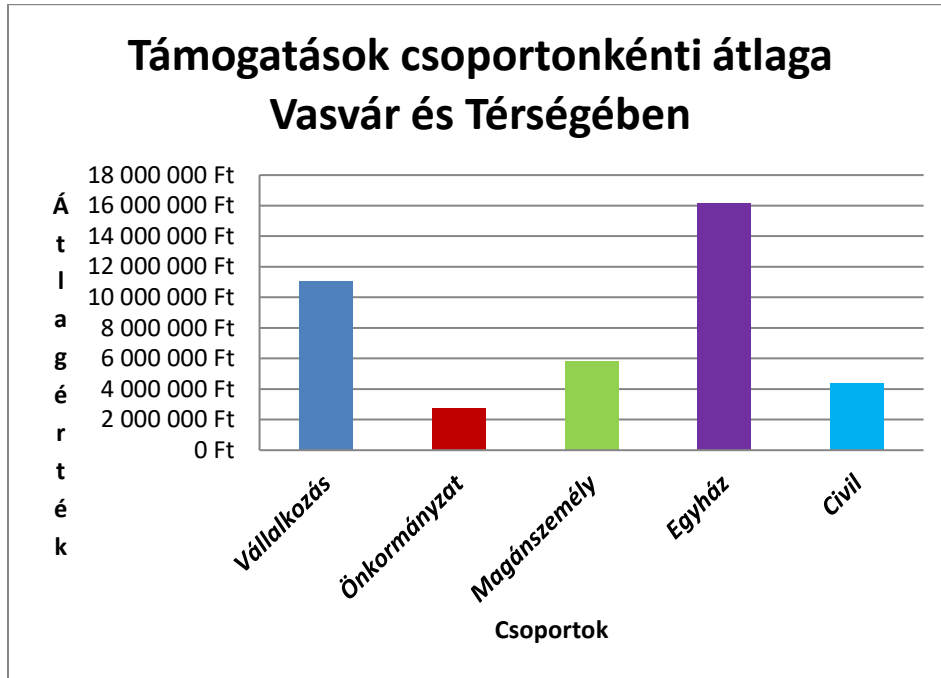

4. ábra: Támogatások csoportonkénti eloszlása Vasvár és Térségében

Forrás: Az elnyert támogatások táblázata az HVS 2007-2013-as időszakából (Saját szerkesztés)

A támogatások több mint fele a Vállalkozás csoporthoz került (54%), de a Civil csoport is kapott 22%-os részt a támogatásokból. A fennmaradó részen az Egyház, Magánszemély, Önkormányzat osztozott Vasvár és Térségében. Szféránként nézve a támogatások eloszlása így alakult:

- Vállalkozói szféra (Vállalkozás + Magánszemély): 61%
- Civil szféra (Civil + Egyház): 35%
- Közsféra: 4%

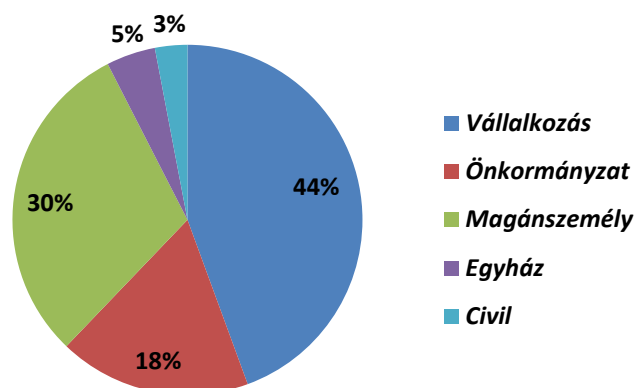

5. ábra: Támogatások csoportonkénti átlaga Vasvár és Térségében

Forrás: Az elnyert támogatások táblázata az HVS 2007-2013-as időszakából (Saját szerkesztés)

A 13%-os támogatásrész ellenére az Egyház csoport kapta a legtöbb támogatást átlagban egy projektre. A Vállalkozás csoport 54%-os támogatási arányrészét nézve várható módon a támogatási átlaguk szintén meghaladta a 10 millió forintot. A Civil csoport egy-egy projektjéhez a 22%-os támogatásrész ellenére átlagban csak az Önkormányzatok csoport projektjeinél kaptak több támogatást.

Támogatások csoportonkénti eloszlása Göcsej és Térségében

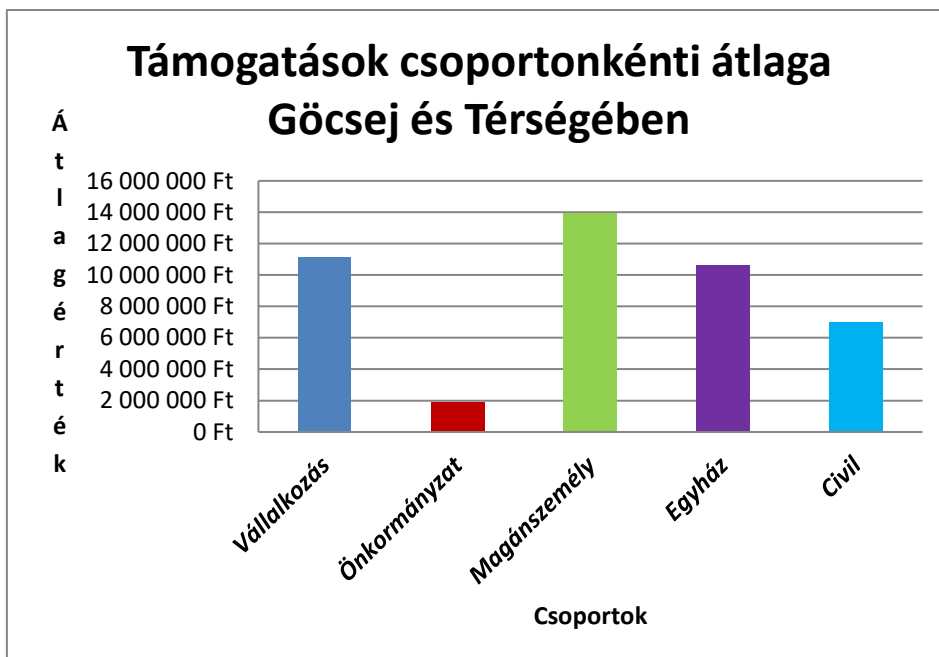

6. ábra: Támogatások csoportonkénti eloszlása Göcsej és Térségében

Forrás: Az elnyert támogatások táblázata az HVS 2007-2013-as időszakából (Saját szerkesztés)

Vasvár és Térségéhez képest nagyságrenddel kisebb támogatást kapott az Egyház és a Civil csoport, ennek ellentéte történt a Magánszemély és az Önkormányzat csoportok esetében. Szféránként nézve a támogatások eloszlása így alakult:

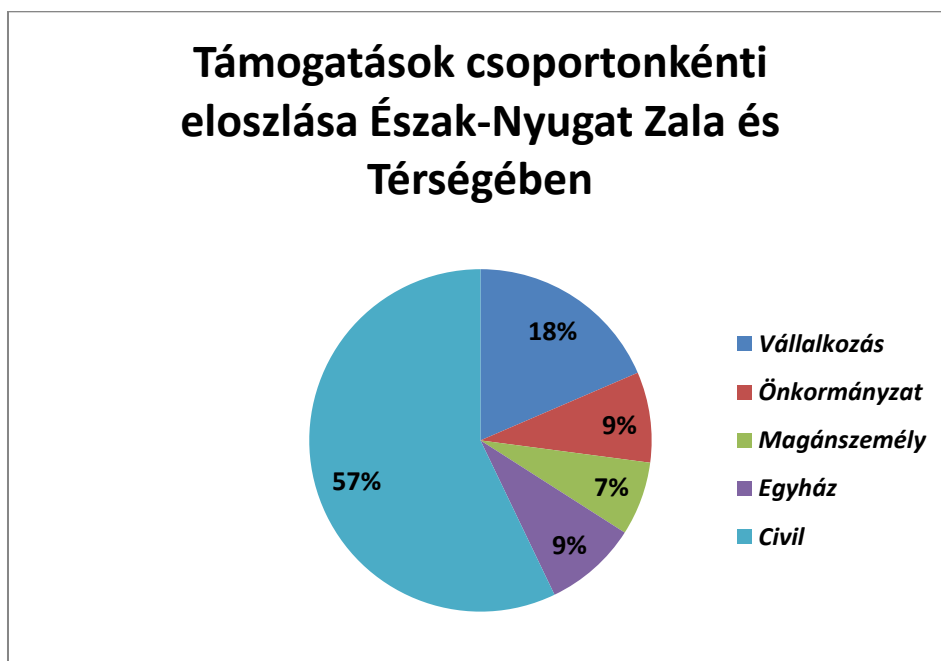
- Vállalkozói szféra (Vállalkozás + Magánszemély): 74%
- Civil szféra (Civil + Egyház): 8%
- Közsféra: 18%

7. ábra: Támogatások csoportonkénti átlaga Göcsej és Térségében

Forrás: Az elnyert támogatások táblázata az HVS 2007-2013-as időszakából (Saját szerkesztés)

A 30%-os támogatási aránnyal rendelkező Magánszemély csoport kapta a legtöbb támogatást egy projektre átlagolva. De az Egyház csoport az alacsony támogatásrész ellenére sem maradt le sokkal a Vállalkozás csoporttól az egy projektre kapott támogatások átlagában.

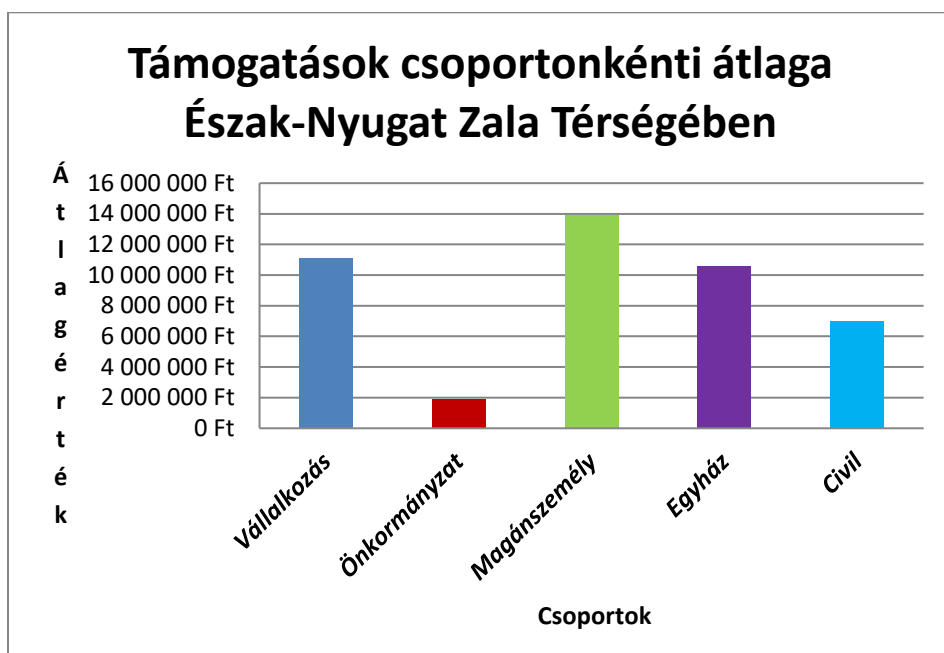

8. ábra: Támogatások csoportonkénti eloszlása Észak-Nyugat és Térségében

Forrás: Az elnyert támogatások táblázata az HVS 2007-2013-as időszakából (Saját szerkesztés)

A többi térséggel ellentétben a Civil csoport kapta a legmagasabb támogatásrészt. A Vállalkozás csoport mindössze 18%-os támogatási részaránnyal rendelkezik, a többi csoporté a 10%-ot se éri el. Szféránként nézve a támogatások eloszlása így alakult:

- Vállalkozói szféra (Vállalkozás + Magánszemély): 25%
- Civil szféra (Civil + Egyház): 66%
- Közsféra: 9%

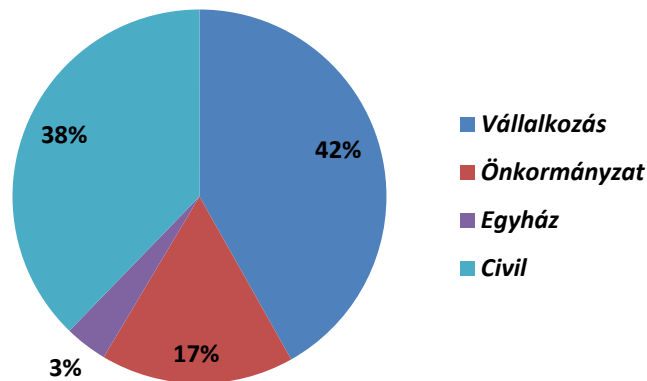

9. ábra: Támogatások csoportonkénti átlaga Észak-Nyugat és Térségében

Forrás: Az elnyert támogatások táblázata az HVS 2007-2013-as időszakából (Saját szerkesztés)

A támogatási átlagok nagyságrendi sorrendje teljesen megegyezik a Göcsej és Térségével annak ellenére, hogy a Civil csoport támogatásrésze ebben térségben jóval magasabb, míg a Magánszemélyek csoport jóval alacsonyabb volt.

Támogatások csoportonkénti eloszlása Zalavölgye csoportban

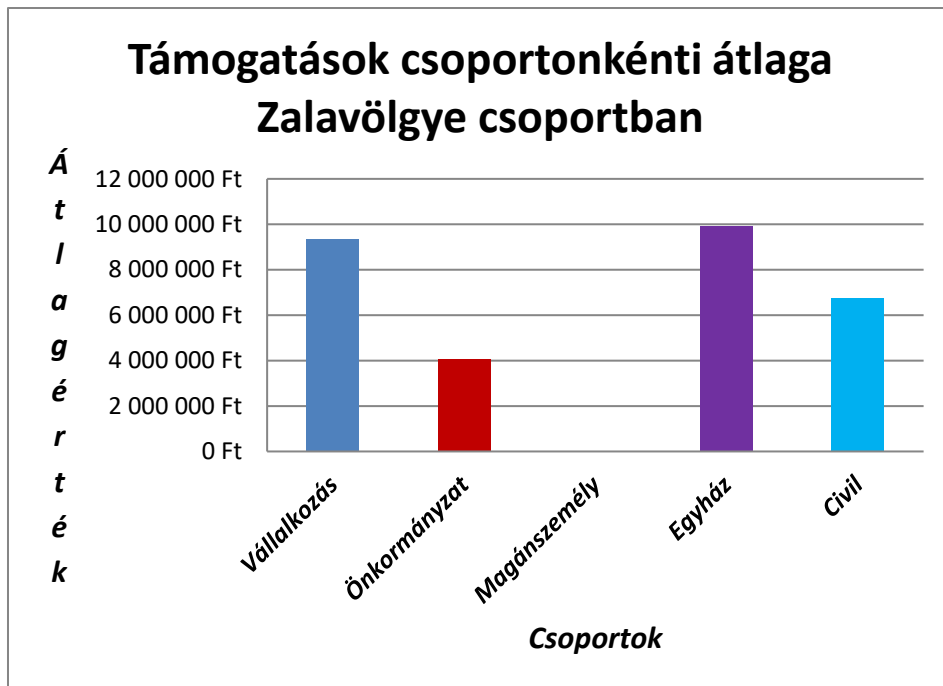

10. ábra: Támogatások csoportonkénti eloszlása a Zalavölgye Csoportban

Forrás: Az elnyert támogatások táblázata az HVS 2007-2013-as időszakából (Saját szerkesztés)

A Vállalkozások és a Civil csoport támogatási részaránya egymáshoz viszonyítva jóval kiegyenlítettebb, mint a többi térségben. A Magánszemély csoport nem kapott támogatást ebben a térségben. Szféránként nézve a támogatások eloszlása így alakult:

- Vállalkozói szféra (Vállalkozás): 42%
- Civil szféra (Civil + Egyház): 41%
- Közsféra: 17%

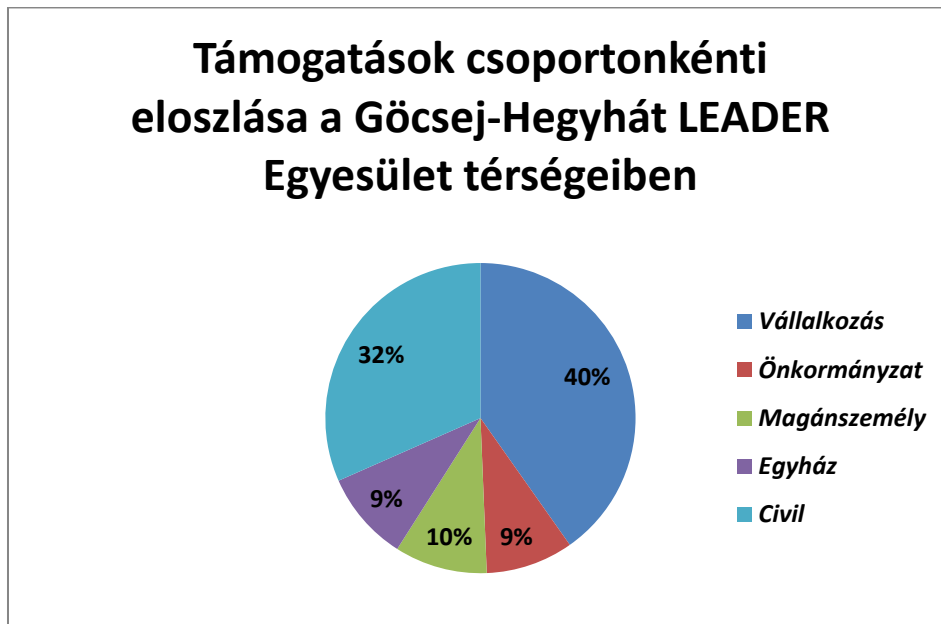

11. ábra: Támogatások csoportonkénti átlaga a Zalavölgye Csoportban

Forrás: Az elnyert támogatások táblázata az HVS 2007-2013-as időszakából (Saját szerkesztés)

A mindössze 3%-os támogatásrésszel rendelkező Egyház csoport kapta a legtöbb támogatást átlagosan projektenként. A többi csoport támogatási átlagának sorrendje megegyezik a támogatási részarányuk nagyságrendi sorrendjével.

9.2.3.3. Az elnyert támogatások csoportonkénti eloszlásai, átlagértékei a Göcsej-Hegyhát LEADER egész területén

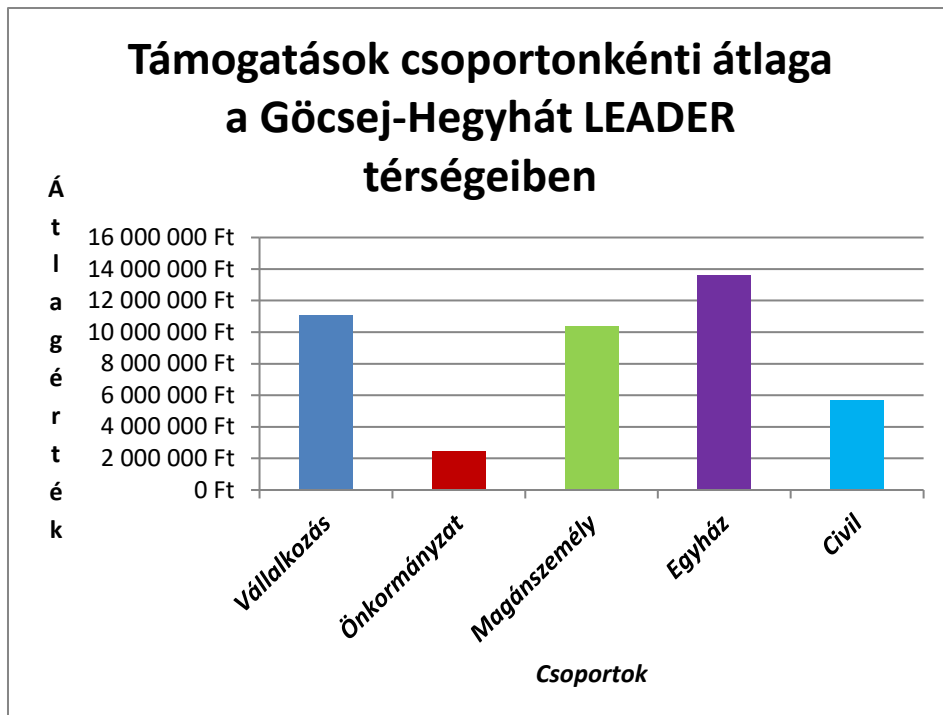

12. ábra: Támogatások csoportonkénti eloszlása a Göcsej-Hegyhát LEADER Egyesület térségeiben

Forrás: Az elnyert támogatások táblázata az HVS 2007-2013-as időszakából (Saját szerkesztés)

A Vállalkozás csoport 40%-os és a Civil csoport 32%-os támogatási részaránya meghatározó részt töltenek be az elszórt támogatásokban a Göcsej-Hegyhát LEADER Egyesület térségeiben. Szféránként nézve a támogatások eloszlása így alakult:

- Vállalkozói szféra (Vállalkozás + Magánszemély): 50%
- Civil szféra (Civil + Egyház): 41%
- Közsféra: 9%

*13. ábra: Támogatások csoportonkénti átlaga a Göcsej-Hegyhát LEADER Egyesület
térsegeiben*

*Forrás: Az elnyert támogatások táblázata az HVS 2007-2013-as időszakából (Saját
szerkesztés)*

Mivel minden térségben magas volt az Egyház csoport egy projektre kapott támogatási átlaga, ezért várható volt, hogy az egész működési területre kiterjedően is kiemelkedő lesz a támogatási átlagértékük.

9.2.3.4. A statisztikai vizsgálat következtetései, lehetséges okai

A statisztikai vizsgálatból a következő kiemelendő következtetéseket vontam le:

- Zalavölgye a támogatások mindössze 12%-óját kapta meg.
- A Magánszemély csoport nélküli fejlesztések ellenére a vállalkozói szféra így is 44%-os támogatási aránnyal rendelkezett a Zalavölgye Csoportban.
- Az Önkormányzatok csoport minden térségben a legalacsonyabb támogatási átlaggal rendelkezett egy projektet tekintve.
- A Vállalkozás csoport Észak-Nyugat Zala és Téségét leszámítva minden térségben kiemelkedő támogatási részarányban részesült.
- Göcsej és Téségében a Civil csoport nagyon kevés támogatáshoz jutott (3%).

A támogatási részarányok eloszlásának okai lehetnek, hogy adott csoport, térség projektpályázatai mennyire voltak sikeresek, továbbá hogy mennyi pályázatot adtak be.

Ha egy térség vagy csoport támogatási részarányához képest magasabb vagy alacsonyabb volt az egy projektre jutott támogatások átlaga, annak oka egyértelműen a támogatások számában keresendő. Ha egy magas támogatási részarányú térségnek vagy csoportnak a többiekéhez viszonyítva alacsony volt az egy projektre jutó támogatások átlaga, akkor az azt jelenti, hogy több projektre osztották szét számukra ezeket a támogatásokat, mint más térségek vagy csoportok.

9.2.4. A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia eredményei

A Helyi Vidékfejlesztési Stratégiának köszönhetően a Göcsej-Hegyhát LEADER Egyesület települései több mint 2 milliárd forintból hajthattak végre különféle fejlesztéseket, szervezettek rendezvényeket.

9.3. Felkészülés a 2014-2020-as időszakra

9.3.1. Országos szint

A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat negyedik szakosztálya indítványozott egy olyan projektet, melynek lehetősége által a hazai vidékfejlesztési szereplők ismeretei gyarapodnak, és ezen projekt által megszerzett ismereteket beleépíthetik a magyar LEADER-programokba. (<http://www.terport.hu/vidékfejlesztés/leader/transleader-a-magyar-nemzeti-vidéki-hálózat-leader-szakosztálynak-projektje>, 2016.12.06.)

A TRANSLEADER elnevezésű projekt keretében Finnország, Ausztria, Spanyolország és Írország LEADER-programját vették górcső alá, melyekről összehasonlító tanulmányt írtak és azt műhelytalálkozókon megvitatták. Ennek eredményeként olyan javaslatokat tettek, melyek a LEADER-megközelítés legfontosabb szempontjait és a hazai kereteket szem előtt tartották. (<http://www.terport.hu/vidékfejlesztés/leader/transleader-a-magyar-nemzeti-vidéki-hálózat-leader-szakosztálynak-projektje>, 2016.12.06.)

9.3.2. Göcsej- Zala mente szint

A Göcsej-Zala mente LEADER Egyesület 2015 novembere táján projektgyűjtő lapokat küldött ki minden önkormányzatnak, vállalkozónak, civil szervezeteknek a vidékfejlesztési igények felmérése céljából. 2016 januárjában Gellénházán, Csonkahegyháton, Gősfán és Zalalövön projektgyűjtő fórumokat rendeztek a helyi elképzelések pontos meghatározására és további projektgyűjtés céljából. Ezt követően a fórumokon elhangzott ötletek és a

projektgyűjtő lapok felhasználásával létrehozták a 2014-2020-as programozási időszakra vonatkozó Helyi Fejlesztési Stratégiát (továbbiakban: HFS)

9.4. A Göcsej-Zala mente LEADER Egyesület tevékenysége 2014-től napjainkig

A megyehatár kritériumának megjelenésével a Göcsej-Hegyhát LEADER Egyesület több települést elvesztett, így kénytelen volt jogutódlással átalakulni, mely által a nevük 2015. november 30-tól Göcsej-Zala Mente LEADER Egyesületre változott.

9.4.1. A Göcsej-Hegyhát LEADER Egyesület működési területe

A LEADER Egyesület működési területe három egységre osztható:

- Göcsej és Térsége
- Észak-Nyugat Zala és Térsége
- Zalavölgye Csoport

A LEADER Egyesület tagjai a közszférához tartozó helyi önkormányzatok, a civil szférát tekintve különféle célú alapítványok, egyesületek és a vállalkozói szféra egyes vállalkozói, mikro-vállalkozásai, akik képviselik az egységeik érdekeit.

9.4.1.1. Göcsej

Zala megye legterjedelmesebb kistája a Göcsej, melyet délről és keletről az Egerszeg-Letenyei dombság, nyugatról a Kerka-vidék és északról a Felső Zala-völgy határol. A 18 települést magába foglaló területi egység központja Gellénháza. (<http://www.gocsej-hegyhat.hu/2016-01-18-14-33-58/elfogadott-hfs/1677-hfs-gzmlle-kozgyules-altal-jovahagyva.html>, 2016.10.30.)

A Göcsejre teljes területére jellemző a termőhelyi adottságok szempontjából kiváló erdei fenyőkből és tölgyekből álló erdők sokasága, ahol erdő- és vadgazdálkodás folyik. A területen kialakult egyfajta terjeszkedő gyümölcsstermesztés, melynek köszönhetően számos gyümölcs innen származik (Pl.: pogácsaalma, vérkörte).

9.4.1.2. Észak-Nyugat Zala

A Zala folyó és Sárvíz patak völgyében, illetve annak dombjain található 14 településből áll, melynek Nagypáli a központja. (<http://www.gocsej-hegyhat.hu/2016-01-18-14-33-58/elfogadott-hfs/1677-hfs-gzmlle-kozgyules-altal-jovahagyva.html>, 2016.10.30.)

Másodlagos szintű termőföldjein mezőgazdasági termelés folyik, ahol árpa, búza, napraforgó és repce terem. Sokhektárnyi földterületen történik továbbá a meggy, körte, alma, cseresznye fokozott szintű termesztése.

9.4.1.3. Zalavölgye Csoport

A Zala folyó mellett, illetve annak környezetében található 14 települést foglalja magába, melynek központja a három területi egység egyetlen városa, Zalalövő. (<http://www.gocsej-hegyhat.hu/2016-01-18-14-33-58/elfogadott-hfs/1677-hfs-gzml-e-kozgyules-altal-jovahagyva.html>, 2016.10.30.)

Több városában találhatóak horgászati, fürdőzési célú mesterséges jóléti tavak (Pl.: Borostyán tó – Zalalövő, ozmánbükői tó).

9.4.2. A Göcsej-Zala mente LEADER Egyesület összetétele

A helyi akciócsoport legfőbb szerve az Egyesület tagjaiból álló Közgyűlés, mely egyszer legalább ülészik egy évben.

A döntéshozó testületként működő Elnökség összetétele az Elnökből, a két Alelnökből és a hét elnökségi tagból tevődik össze, akiknek feladata a Közgyűlés által rájuk bízott feladatok elvégzése mellett olyan döntések meghozatala, melyek nem igénylik a Közgyűlés összehívását. Négy tag a közszféra, három-három fő pedig a vállalkozói és a cicil szférát képviselik.

A Munkaszervezet a Helyi Akciócsoport tevékenységét segítő, hivatalos ügyintézővel kapcsolatos szervezete. Dolgozóinak, feladatainak száma az Egyesület tevékenységétől függ (jelenleg egy munkaszervezeti vezetője és három másik dolgozója van).

A Munkaszervezetet, Elnökséget és a térségek delegált vidékfejlesztési és stratégiaalkotási szakemberek egyvelegét alkotó Tervező Csoport volt a felelős a HFS elkészítésében.

9.4.3. Helyi Fejlesztési Stratégia

A Göcsej-Zala mente LEADER Egyesület 2016. június 8.-án elfogadta a HFS-t annak felülvizsgálata után, melynek végig vitelének keretében két célt fogalmaztak meg:

- természeti adottságokon és helyi termékeken alapuló turizmusfejlesztés, mely munkalehetőségeket teremt a fiataloktól kezdve az idősebb korosztályig;
- a helyi életszínvonal emeléséhez és a helyi értékmegőrzéshez hozzájáruló közösségépítő terek létrehozása.

9.4.3.1. Cselekvési terv LEADER-intézkedései

A cselekvési tervben a négy tervezett LEADER-intézkedési célkitűzés található, melyek kaptak egy rövid megnevezést is:

1. *„Szálláshelyhez nem köthető, „élmény” turisztikai attrakciók fejlesztése, élménypontok kialakítása, a turisztikai és térségi külső és belső imázs javítása*
2. *A helyben élők identitástudatának növelése, helyi közösségek kialakulásának, fejlesztésének támogatása.*
3. *Helyi értékek megőrzésén alapuló fejlesztések támogatása digitális értéktár kialakításával.*
4. *Lokális gazdaságfejlesztés a mikrovállalkozásokon keresztül a helyi gazdaság fejlődésének elősegítése érdekében.”* (<http://www.gocsej-hegyhat.hu/2016-01-18-14-33-58/elfogadott-hfs/1677-hfs-gzml-e-kozgyules-altal-jovahagyva.html>, 3. oldal, 2016.10.30.)

9.4.3.1.1. KOTTA

Az első sorszámú LEADER-intézkedési célkitűzés rövid megnevezése, melynek négy alcélterülete van:

- A. Vadász-, Lovas-, Gasztroturizmussal kapcsolatos szolgáltatások kialakítása, továbbfejlesztése.
- B. E-Pedelec szolgáltatás kialakítása és fejlesztése.
- C. Egészségturizmussal összeköthető szolgáltatások kialakítása – Mézút Program, Zalai Mézesház.
- D. Megújuló energia használatának összetett bemutatását célzó tematikus fejlesztés. (<http://www.gocsej-hegyhat.hu/2016-01-18-14-33-58/elfogadott-hfs/1677-hfs-gzml-e-kozgyules-altal-jovahagyva.html>, 2016.10.30.)

A térségnek komoly történelmi és természeti értékei vannak, de ezeket turisztikailag nem mutatják be megfelelően. Ugyanis ha a turisztikai kínálat bővül, akkor növekedhet a Helyi Akciócsoport településeinek a vendégéjszakák száma és a vendéglátó szolgáltatók forgalma is, ami a munkahelyteremtésben, illetve azok fenntartásában játszhat komoly szerepet. (<http://www.gocsej-hegyhat.hu/2016-01-18-14-33-58/elfogadott-hfs/1677-hfs-gzml-e-kozgyules-altal-jovahagyva.html>, 2016.10.30.)

E célú projektekre összesen 226 millió forint forrása van a Göcsej-Zala mente LEADER Egyesületnek, melyből 25 db projektet tudnak finanszírozni 75%-os támogatói aránnyal.

<http://www.gocsej-hegyhat.hu/2016-01-18-14-33-58/elfogadott-hfs/1677-hfs-gzmlé-kozgyules-altal-jovahagyva.html>, 2016.10.30.)

9.4.3.1.2. KÖZÜGY

Az intézkedés megvalósulása által a közösségek nemcsak fejlődnek, hanem erősödnek is. A lakosok településhez való kötődését és ezáltal a kulturális értékek megőrzését szeretnék ezzel az intézkedéssel elérni. (<http://www.gocsej-hegyhat.hu/2016-01-18-14-33-58/elfogadott-hfs/1677-hfs-gzmlé-kozgyules-altal-jovahagyva.html>, 2016.10.30.)

Tizenöt efféle intézkedéstípusú projektekre 100,25 millió forintot szánnak 85%-os támogatási aránnyal. (<http://www.gocsej-hegyhat.hu/2016-01-18-14-33-58/elfogadott-hfs/1677-hfs-gzmlé-kozgyules-altal-jovahagyva.html>, 2016.10.30.)

9.4.3.1.3. HelyiÉRTÉK

A Helyi Akciócsoport térségének népi kultúrája (népviseletek, népdalok, néptáncok) rendkívül gazdag. Ezek digitális adatbázisba történő összeírásával javítható a térség megítélése turisztikai szempontból, ami több turistát és a helyi értékismeret és identitás erősödését jelentheti. (<http://www.gocsej-hegyhat.hu/2016-01-18-14-33-58/elfogadott-hfs/1677-hfs-gzmlé-kozgyules-altal-jovahagyva.html>, 2016.10.30.)

Három HelyiÉRTÉK típusú projektet támogatnak egyenként 30 millió forint értékben 85%-os támogatási aránnyal, melyet 2017-ben terveznek végrehajtani. (<http://www.gocsej-hegyhat.hu/2016-01-18-14-33-58/elfogadott-hfs/1677-hfs-gzmlé-kozgyules-altal-jovahagyva.html>, 2016.10.30.)

9.4.3.1.4. MIKRO

A Helyi Akciócsoport térségében számos egyéni vállalkozás és mikrovállalkozás létezik, melyek nem rendelkeznek elegendő tőkével. Szükséges támogatni a megerősítésük érdekében azokat a fejlesztéseiket, melyek hozzájárulnak a fejlődésükhöz (Pl.: telephely fejlesztése). (<http://www.gocsej-hegyhat.hu/2016-01-18-14-33-58/elfogadott-hfs/1677-hfs-gzmlé-kozgyules-altal-jovahagyva.html>, 2016.10.30.)

A Göcsej-Zala mente LEADER Egyesület összesen 30 millió forint forrásrészt ad ilyen célú projektekre 50%-os támogatási aránnyal. A tizenöt projekt végrehajtása várhatóan 2017-2018-ban zajlik le. (<http://www.gocsej-hegyhat.hu/2016-01-18-14-33-58/elfogadott-hfs/1677-hfs-gzmlé-kozgyules-altal-jovahagyva.html>, 2016.10.30.)

9.4.3.2. Pénzügyi terv

<i>Intézkedésmegnevezés</i>	2016	2017	2018	2019	2020	Összesen
<i>KOTTA</i>	0	185	31	10	0	226
<i>KÖZÜGY</i>	0	60	30	10,25	0	100,25
<i>HelyiÉRTÉK</i>	0	90	0	0	0	90
<i>MIKRO</i>	0	20	10	0	0	30
<i>Összesen</i>	0	355	71	20,25	0	446,25

1. táblázat: HFS forrásfelhasználásának időbeli ütemezése (saját szerkesztés)

Forrás: <http://www.gocsej-hegyhat.hu/2016-01-18-14-33-58/elfogadott-hfs/1677-hfs-gzmlle-kozgyules-altal-jovahagyva.html>

A Göcsej-Zala mente LEADER Egyesület a LEADER-szerű intézkedéseket 446,25 millió forintból, 2017 és 2019 között tervezik végrehajtani.

9.4.3. Együttműködések tématerületei

A közös marketingtevékenység és tervezés, melyek a partnerségen alapulnak az együttműködés erősségét és a stratégiamegvalósítási hatékonyságot is növelik. Az együttműködés során megfogalmazott közös célok elérésének érdekében fontos a kétoldalú kommunikáció. A Göcsej-Zala mente LEADER Egyesület együttműködései nagyrészt szomszédos országok határhoz közeli régióival jönnek létre a 2014-2020-as tervezési időszakban. (<http://www.gocsej-hegyhat.hu/2016-01-18-14-33-58/elfogadott-hfs/1677-hfs-gzmlle-kozgyules-altal-jovahagyva.html>, 2016.10.30.)

Az együttműködés tématerületei:

- Kulturális élményturizmus nagyrészt az Egervári Várkastélyra támaszkodva: Nemcsak LEADER térségek közötti együttműködésről van szó, ugyanis együttműködési elemként nemzetközi szinten fellép a lendvai Várkastély, illetve Bor, Bodrogszerdahely és Alsóverecke történelmi örökségei is.
- Salla város értékeinek bemutatása és fejlesztése: magyar és nemzetközi kapcsolatokat.
- Mézút és Zalai mézes alprogramok bekapcsolódása a szakmai országos hálózatba, továbbá nemzetközi szinten a szlovén Mézes és Méhesút rendszerhez történő csatlakozás.

- Megújuló energiák közösségi felhasználásának bemutatása érdekében határon túli együttműködés a RURENER hálózat tagjaival, hazai szintű együttműködések eredménye több megújuló erőforrásra támaszkodó kistelepülés létrejötte.
- Zala megyei népdalkincs: A 13 ezer rögzített népdalra alapozva egyéb népművészeti örökségek figyelembe vételével kialakított hazai és nemzetközi együttműködések.
- Göcsej gasztronómiája: Innovatív szolgáltatásokban előrébb járó hazai, illetve nemzetközi régiókkal való együttműködés (<http://www.gocsej-hegyhat.hu/2016-01-18-14-33-58/elfogadott-hfs/1677-hfs-gzmlle-kozgyules-altal-jovahagyva.html>, 2016.10.30.)

Összefoglalás

A gazdasági és társadalmi folyamatok térben és időben történnek meg. Ennek megfelelően bármilyen tevékenységet nevezhetünk területfejlesztésnek, mivel valamilyen területre hatást gyakorol. A területfejlesztésnek háromféle tevékenységet nevezhetünk: terület- és településrendezés, regionális politika és a közigazgatási területszervezés.

A regionális politika fejlődése nemzetközi szinten az Európai Bizottságnak köszönhető, ugyanis az Európai Unió leendő tagállamait támogatások fejében igyekezett arra készíteni, hogy létrehozzák saját regionális politikai intézményeiket.

Az Európai Unió által létrehozott Európai Regionális Fejlesztési Alap egyre növekvő aránya és az Európai Gazdasági Közösség költségvetésének megnövekedése olyan reformok kidolgozását kényszerítette ki, melyeknek köszönhetően átalakultak a regionális fejlesztési, illetve a strukturális alapok. Az 1989-es költségvetési időszaktól napjainkig sok rendszer módosítás történt, de az alapelvek nem változtak.

A koncentráció elve szerint az EU-s pénzügyi forrásokat azokban a térségekben kell felhasználni, ahol igazán szükség van rá. A NUTS rendszer által kerülnek egyes területek a támogatott régiók közé. A célterületek meghatározása során bizonyos feltételrendszer mellett kategóriákba sorolják a NUTS rendszer régióit, és ennek megfelelően kapnak támogatást.

A partnerség elve csak a szereplők összefogásával valósulhat meg. Az addicionalitás elve arra kényszeríti az államokat, hogy az EU-s támogatások mellett használják a saját pénzügyi erőforrásaikat is. A programozás elve alapján egy többéves terv során kell összhangban megvalósítani a fejlesztéseket.

A regionális politika alapvető elemei közé tartozik a régió. Egy-egy régió lehatárolása három módon keresztül történhet. A homogén régiók közös jellemzőkkel rendelkező területegyüttesek. A területen kialakuló kapcsolatok intenzitásán alapuló régiók a csomóponti régiók. A fejlesztéspolitikai célú régiók lényegében a közigazgatási területi egységekkel azonosíthatóak.

A fiskális föderalizmus kiadási oldalának kérdésköre arra terjed ki, hogy egyes közjavakat mely kormányzati szinten szolgáljanak ki. A bevételi oldal az adókat osztályozza annak tekintetében, hogy azok bevételei mennyire stabilan finanszírozzák a kiadásokat. Az önkormányzatok létfontosságú szerepük miatt nem mehet csődbe, ezért szükséges megtalálni a pénzügyi egyensúlyt a bevételi és a kiadási oldal között.

A területfejlesztést nemcsak pénzügyi eszközök segítségével lehet támogatni (intézkedések, üzleti környezet kialakítása). Területfejlesztési pénzügyi eszközöknek számítanak a beruházási támogatások, az adókedvezmények, a hitel- és kamatkedvezmények és az egyéb jellegű kedvezmények.

A vidéki térségek megkülönböztetésének alapja a népsűrűség, melyet az EB 2010-ben térinformatikai megoldásokkal kapcsolt össze. A vidékfejlesztés térnyerése a mezőgazdaságból elvándorló tömegek okozta elnéptelenedés veszélyének, a helyi kezdeményezések területfejlesztésben betöltött növekvő szerepének és a környezeti kérdések mélyebb ismeretének volt köszönhető. A vidékfejlesztés forrása EU-s szinten az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA), mely a 2014-2020-as időszakban 100 milliárd euróval segíti az EU vidékfejlesztési politikáját.

Az EMVA negyedik tengelye a LEADER-tengely, mely a LEADER-típusú intézkedéseket foglalta magába. A LEADER egy 1991-ben indult kezdeményezés, amely napjainkban az ötödik generációját éli. A LEADER-megközelítés hét jellegzetességgel rendelkezik, melyek nélkül nem lehetséges a hatékony vidékfejlesztés.

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program 2007-es indulásával megkezdődött a helyi akciócsoporthoz való csatlakozás. A 96 előzetesen elismert vidékfejlesztési akciócsoporthoz a helyi vidékfejlesztési stratégiájuk értékelése után megkapta a LEADER akciócsoporthoz való csatlakozás jogát, melynek köszönhetően EMVA harmadik és negyedik tengelyének forrásaihoz is hozzájuthattak.

A Göcsej-Hegyhát LEADER Egyesület 2008. július 17-én alakult 70 település bevonásával. Helyi Vidékfejlesztési Stratégiájuk eredményeként több mint 2 milliárd forint támogatást nyújtottak különböző fejlesztéseknek.

A megyehatárok megjelenésével a régi LEADER Egyesület helyét jogutódlással a Göcsej-Zala mente LEADER Egyesület vette át, melynek működési területe 46 településre korlátozódott. A projektgyűjtő lapok és fórumok segítségével megalkották a 2014-2020-as időszakra vonatkozó Helyi Fejlesztési Stratégiájukat, melyek LEADER-szerű intézkedéseit 446,25 millió forintból kívánják megvalósítani 2017-2019 között.

Szakdolgozatom primer kutatási alapja a mélyinterjú volt, melynek alanyai Rózsás Miklós munkaszervezet vezető és Csáki Tímea vidékfejlesztési tanácsadó volt.

Szekunder kutatási keretben a támogatások eloszlását és projektenkénti átlagértékét vizsgáltam a térségek, illetve csoportok között.

A Göcsej-Zala mente LEADER Egyesület munkája véleményem szerint jelentősnek tekinthető, ugyanis a vállalkozások fejlesztésével sok új munkahely jöhetett létre. Nőtt az itt élők életszínvonalának minősége, ezáltal csökkent a vidéki lakosság számának fogyása. A támogatott színvonalas kulturális rendezvények, szolgáltatások sok látogatót vonzanak a térségbe (például: lovaglás, sportrendezvények, vadászat, kézműves bemutatók).

Az EU vidékfejlesztési politikája amíg fenntartja a LEADER-projektek 5%-os részminimumát, addig Magyarországon biztosan fennmaradnak a LEADER Egyesületek. Megszűnésük komoly csapást jelentene a vidékfejlesztésnek, hiszen a LEADER-program a vidékfejlesztés egyik legfontosabb motorja.

Irodalomjegyzék

Illés Iván: Regionális gazdaságtan. Budapest. : Typotex Kiadó, 2008. ISBN 978 963 279 697 0

Kis Krisztián: A vidék és a vidéki térségek meghatározásának európai vonatkozásai (történeti áttekintés az Európai Bizottság új város-vidék tipológiája apropóján) [online dok.]. Letöltés dátuma: 2016.11.21. PDF fájl. Hozzáférés: http://publicatio.bibl.u-szeged.hu/1359/1/Kis_K_2011_A_vid%C3%A9k_%C3%A9s_s_vid%C3%A9ki_t%C3%A9rs%C3%A9gek..._cikk.pdf

A területfejlesztés és területrendezés törvényi szabályozásának változásai [online dok.]. Letöltés dátuma: 2016.12.01. PDF fájl. Hozzáférés: <http://www.kormanyhivatal.hu/download/e/ce/20000/1%20A%20ter%C3%BCletfejleszt%C3%A9s%20%C3%A9s%20ter%C3%BCletrendez%C3%A9s.pdf>

MTI: 450 milliárdra zsugorítják az önkormányzatok adósságállományát [online cikk]. Megtekintés: 2016.11.22. Megjelent: HVG Gazdaság. 2013.09.15. Hozzáférés: http://hvg.hu/gazdasag/20130915_450_milliardra_zsugoritjak_az_onkormanyza

Kis Krisztián - Szekeresné Köteles Rita: A helyi akcióscsoportok szerepe a versenyképes és fenntartható vidékfejlesztés megvalósításában [online dok.]. Letöltés dátuma: 2016.10.20. In: Tér és Társadalom. 2010, 24. évf. 3. sz. p. 119-135. PDF fájl. Hozzáférés: http://epa.uz.ua/02200/02251/00040/pdf/EPA02251_Ter_es_tarsadalom2658.pdf

Új Magyarország Vidékfejlesztési Program 2007-2013 (ÚMVP) [online]. Megtekintés: 2016.11.05. Hozzáférés: <http://www.terport.hu/videkfejlesztes/uj-magyarorszag-videkfejlesztesi-program>

A basic guide "The LEADER approach" Factsheet (2006) [online dok.]. Letöltés dátuma: 2016.10.18. PDF fájl, magyar nyelvű változat. Hozzáférés: https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-resources_en

Az elnyert támogatások táblázata az HVS 2007-2013-as időszakából [elektronikus dok.]. Letöltés dátuma: 2016.11.25. XLS fájl. Hozzáférés: A Göcsej-Zala mente LEADER Egyesület belső anyaga

Göcsej-Zala mente LEADER Egyesület Helyi Fejlesztési Stratégiája a 2014-2020-as időszakra [online dok.]. Letöltés dátuma: 2016.10.30. PDF fájl. Hozzáférés: <http://www.gocsej-hegyhat.hu/2016-01-18-14-33-58/elfogadott-hfs/1677-hfs-gzml-kozgyules-altal-jovahagyva.html>

Tuka Ágnes (és mások): Regionalizmus és területi kormányzás [online dok.]. Megtekintés: 2016.11.10. Hozzáférés: http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0050_13_regionalizmus/adatok.html

Csete Mária: Regionális és környezetgazdaságtan [online dok.]. Megtekintés: 2016.11.12. Hozzáférés: http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2010-0017_15_reg_kornygazdtan/ch03s03.html

Nagy Marianna – Hoffman István: A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló törvény magyarázata. Második, hatályosított kiadás. Budapest : HVG-ORAC, 2014. ISBN 978 963 258 227 6

Agg Zoltán: A megyerendszer változó szerepe a magyar közigazgatásban [online dok.]. ELTE, 2006. Letöltés dátuma: 2016.11.18. Hozzáférés: <http://real-phd.mtak.hu/8/1/1342329.pdf>

Hoffmann Csilla – Polomik Heléna: Területi szintek [online webforrás]. Megtekintés: 2016.11.14. Hozzáférés: <http://www.terport.hu/europai-unio/teruleti-szintek>

Vidékfejlesztési politika, 2014-2020 [online webforrás]. Megtekintés: 2016. 12.15. Hozzáférés: https://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020_hu

A KAP második pillére: a vidékfejlesztési politika [online webforrás]. Megtekintés: 2016.12.15. Hozzáférés: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/hu/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.2.6.html

Szabó Brigitta: A Magyar Államkincstár kezeli és felügyeli a pályázatokat [online cikk]. Megtekintés: 2016.11.10. Megjelent: Világgazdaság. 2015.10.12. Hozzáférés: <http://www.vg.hu/penzugy/befektetes/a-magyar-allamkincstar-kezeli-es-felugyeli-a-palyazatokat-459045>

Megszűnik az Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség [online cikk]. Megtekintés: 2016.11.10. Megjelent: Dehir. 2013.11.20. Hozzáférés: <http://www.dehir.hu/hajdu-bihar/megszunik-az-eszak-alfoldi-regionalis-fejlesztesi-ugynokseg/2013/11/20/>

Zalalövő város önkormányzatának 11/2011.(IV.07.) önkormányzati rendelete szervezeti és működési szabályzatáról [online dok.]. PDF fájl. Letöltés dátuma: 2016.10.05. Hozzáférés: http://www.zalalovo.hu/dokumentumok/1011/2011_011.pdf

Mélyinterjú Rózsás Miklóssal, a Göcsej-Zala mente LEADER Egyesület munkaszervezet vezetőjével

Mélyinterjú Csáki Tímeával, a Göcsej-Zala mente LEADER Egyesület vidékfejlesztési tanácsadójával, ügyintézőjével

Transleader - a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat LEADER szakosztályának projektje [online webforrás]. Megtekintés: 2016.12.06. Hozzáférés: <http://www.terport.hu/vidékfejlesztés/leader/transleader-a-magyar-nemzeti-vidéki-hálózat-leader-szakosztályának-projektje>

Ábrajegyzék

1. ábra: A területfejlesztési tevékenységek a térbeliség jellemzőivel való viszonya Forrás: Illés I., 2008, 16. oldal (saját szerkesztés)
2. ábra: Az elnyert támogatások térségenkénti eloszlása Forrás: Az elnyert támogatások táblázata az HVS 2007-2013-as időszakából (Saját szerkesztés)
3. ábra: Az elnyert támogatások térségenkénti átlaga Forrás: Az elnyert támogatások táblázata az HVS 2007-2013-as időszakából (Saját szerkesztés)
4. ábra: Támogatások csoportonkénti eloszlása Vasvár és Térségében Forrás: Az elnyert támogatások táblázata az HVS 2007-2013-as időszakából (Saját szerkesztés)
5. ábra: Támogatások csoportonkénti átlaga Vasvár és Térségében Forrás: Az elnyert támogatások táblázata az HVS 2007-2013-as időszakából (Saját szerkesztés)
6. ábra: Támogatások csoportonkénti eloszlása Göcsej és Térségében Forrás: Az elnyert támogatások táblázata az HVS 2007-2013-as időszakából (Saját szerkesztés)
7. ábra: Támogatások csoportonkénti átlaga Göcsej és Térségében Forrás: Az elnyert támogatások táblázata az HVS 2007-2013-as időszakából (Saját szerkesztés)
8. ábra: Támogatások csoportonkénti eloszlása Észak-Nyugat és Térségében Forrás: Az elnyert támogatások táblázata az HVS 2007-2013-as időszakából (Saját szerkesztés)
9. ábra: Támogatások csoportonkénti átlaga Észak-Nyugat és Térségében Forrás: Az elnyert támogatások táblázata az HVS 2007-2013-as időszakából (Saját szerkesztés)
10. ábra: Támogatások csoportonkénti eloszlása a Zalavölgye Csoportban Forrás: Az elnyert támogatások táblázata az HVS 2007-2013-as időszakából (Saját szerkesztés)
11. ábra: Támogatások csoportonkénti átlaga a Zalavölgye Csoportban Forrás: Az elnyert támogatások táblázata az HVS 2007-2013-as időszakából (Saját szerkesztés)
12. ábra: Támogatások csoportonkénti eloszlása a Göcsej-Hegyhát LEADER Egyesület térségeiben Forrás: Az elnyert támogatások táblázata az HVS 2007-2013-as időszakából (Saját szerkesztés)
13. ábra: Támogatások csoportonkénti átlaga a Göcsej-Hegyhát LEADER Egyesület térségeiben Forrás: Az elnyert támogatások táblázata az HVS 2007-2013-as időszakából (Saját szerkesztés)

BGE

BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM
ALKALMAZOTT TUDOMÁNYOK EGYETEME

GAZDALKODÁSI KAR ZALAEGRSZEG

SZERZŐI NYILATKOZAT

Alulírott, LEBICS LÁSZLÓ..... büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom, hogy a szakdolgozatomban foglalt tények és adatok a valóságnak megfelelnek, és az abban leírtak a saját, önálló munkám eredményei. A szakdolgozatban felhasznált adatokat a szerzői jogvédelem figyelembevételével alkalmaztam. Ezen szakdolgozat semmilyen része nem került felhasználásra korábban oktatási intézmény más képzésén diplomaszerezés során.

Zalaegerszeg, 2017. 01. 06......

Lebics László

hallgató aláírása

ÖSSZEFOGLALÁS

Térségfejlesztés a Göcsej-Zala mente LEADER Egyesület működésének tükrében

szakdolgozat címe

Lebics László

Nappali/Gazdálkodási és menedzsment/Szolgáltatásmenedzsment

Hallgató neve

tagozat/csoport/szak/szakirány

Szakdolgozatom témája a Göcsej-Zala mente LEADER Egyesület nevű Helyi Akciócsoport működésének, tevékenységeinek bemutatása. A szakdolgozatom célja az, hogy egy olyan Helyi Akciócsoportot mutassak be, mely sokat tett hozzá Zala megye vidékfejlesztéséhez.

A szakdolgozatom első fele a területfejlesztési tevékenységekről, irányelvekről eszközökről szól.

A szakdolgozat második része a LEADER-megközelítésről, a Göcsej-Hegyhát LEADER Egyesület megalakulásáról, tevékenységeiről a 2007-2013-as programozási időszakban. Ezt követően esik szó a felkészülési időszakról országos szinten és a LEADER Egyesület szintjén egyaránt. Végül a 2014-2020-as időszak következik, melyben a LEADER Egyesület változásai, összetétele, Helyi Fejlesztési Stratégiájának általam fontosnak talált részei és együttműködései szerepelnek.

A szakdolgozat elkészítése során szekunder kutatási keretek között statisztikai vizsgálatot folytattam le, melynek célja a támogatások milyen arányban oszlottak el az egyes térségek, csoportok között. Primer kutatásom alapja a mélyinterjú volt a Göcsej-Zala mente LEADER Egyesület két munkatársával.

A szakdolgozatom írása során arra a megállapításra jutottam, hogy a Göcsej-Zala mente LEADER Egyesület fontos szerepet tölt be Zala megyében, a Helyi Akciócsoport működése nélkül igazán hatékony vidékfejlesztés nem lehetséges.